

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ**

О. О. РАЗБОРСЬКА, О. Т. ПОЛЩУК

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК
(в схемах і таблицях)**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Електронне видання

Вінниця 2022

УДК 657(076.5)

П509

ISBN 978-617-8269-84-5

*Рекомендовано вченою радою економічного факультету
(протокол № 3 від 25 жовтня 2022 р.)*

Автори:

О. О. Разборська, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту;

О. Т. Поліщук, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту.

Рецензенти:

Н.В. Овсюк, докт. екон. наук, професор, Національний авіаційний університет.

Н.М. Головай, канд. екон. наук, доцент, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету

П509 Бухгалтерський облік (в схемах і таблицях): навч. посібник / О. О. Разборська, О. Т. Поліщук. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. 89 с.

У навчальному посібнику розкрито питання основ бухгалтерського обліку, що є основним джерелом інформації в системі управління підприємством. Навчальний посібник (в схемах і таблицях) підготовлений відповідно до програми дисципліни «Бухгалтерський облік» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня необлікових спеціальностей.

Електронний посібник містить конспект лекцій та можливість внесення додаткових записів за темами дисципліни, контрольні питання для самоперевірки, список рекомендованих джерел, що сприятиме ефективному використанню лекційних питань та підвищенню якості оволодіння базовими знаннями, що використовуються в теорії та практиці сучасної бухгалтерії.

УДК 657(076.5)

ISBN 978-617-8269-84-5

© Разборська О. О., Поліщук О. Т., 2022

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2022

ЗМІСТ

<i>Тема 1. Сутність, предмет та об'єкти бухгалтерського обліку</i>	<i>5</i>
<i>Тема 2. Баланс (звіт про фінансовий стан) як елемент методу бухгалтерського обліку</i>	<i>19</i>
<i>Тема 3. Рахунки та подвійний запис як елементи методу бухгалтерського обліку</i>	<i>26</i>
<i>Тема 4. Документація , інвентаризація, оцінка і калькуляція як елементи методу бухгалтерського обліку</i>	<i>39</i>
<i>Тема 5. Бухгалтерський облік основних господарських процесів</i>	<i>49</i>
<i>Тема 6. Основи організації бухгалтерського обліку на підприємстві.....</i>	<i>71</i>
<i>Список використаних джерел.....</i>	<i>86</i>
<i>Додатки.....</i>	<i>89</i>

Скорочення за текстом опорного конспекту

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Закон про бухгалтерський облік
Малоцінні та швидкозношувані предмети	МШП
Міжнародні стандарти фінансової звітності	МСФЗ
Міністерство фінансів України	МФУ
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	План рахунків
Податок на додану вартість	ПДВ
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку	П(С)БО
Суб'єкт малого підприємництва	СМП
Товарно-матеріальні цінності	ТМЦ
Транспортно-заготівельні витрати	ТЗВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОБОТИ З ОПОРНИМ КОНСПЕКТОМ

Навчальний посібник (в схемах і таблицях) з дисципліни «Бухгалтерський облік» призначено для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня необлікових спеціальностей усіх форм навчання.

Основна мета навчального посібника – активізація роботи здобувачів при вивченні дисципліни «Бухгалтерський облік», підвищення якості сприйняття лекцій та забезпечення високого рівня теоретичних знань майбутнього фахівця.

В навчальному посібнику в логічній формі систематизовано та розкрито теоретичні засади та методичні прийоми ведення бухгалтерського обліку.

Конспект лекцій навчального посібника містить 6 тем, що передбачені програмою дисципліни «Бухгалтерський облік» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня необлікових спеціальностей.

Зміст лекцій розкривається за допомогою схем, таблиць, стислих визначень. Структура та зміст навчального посібника (в схемах і таблицях) надає можливість вивчити значний обсяг матеріалу дисципліни, скоротивши витрати навчального часу, визначити та охопити найбільш суттєві моменти предмету і методу бухгалтерського обліку, основ його організації на підприємстві, а також обліку основних господарських процесів виробничого підприємства; ознайомитися з цікавими історичними аспектами та нововведеннями, що використовуються в теорії та практиці сучасної бухгалтерії.

На початку кожної теми наводиться план та міні - лексикон (ключові слова), а також список рекомендованої літератури, яку слід використовувати для більш поглибленого вивчення дисципліни.

Основні поняття, які наведені за текстом навчального посібника, детально пояснюються викладачем. За текстом навчального посібника (в схемах і таблицях) також передбачено ведення здобувачами додаткових пояснювальних записів щодо поточних змін законодавства, визначень додаткових понять, прикладів, коментарів.

Для перевірки засвоєних знань наприкінці кожної теми наводяться питання для самоперевірки.

Рисунки за текстом навчального посібника

Список рекомендованої літератури

Міні-лексикон

Перелік питань для самопідготовки

Тема 1. Сутність, предмет та об'єкти бухгалтерського обліку

План

- 1.1. Сутність та функції бухгалтерського обліку
- 1.2. Регулювання бухгалтерського обліку в Україні
- 1.3. Поняття про предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти
- 1.4. Активи як об'єкти бухгалтерського обліку
- 1.5. Зобов'язання підприємства, їх сутність та класифікація
- 1.6. Сутність та види власного капіталу
- 1.7. Господарські процеси як об'єкти бухгалтерського обліку
- 1.8. Принципи бухгалтерського обліку

Рекомендовані джерела:

Нормативні: 1, 2, 7.

Основні: 1-3.

Додаткові: 1-4.

Інтернет-ресурси: 1-3.

Міні-лексикон: бухгалтерський облік, господарські процеси, користувачі облікової інформації, предмет бухгалтерського обліку, принципи бухгалтерського обліку, об'єкти бухгалтерського обліку, функції бухгалтерського обліку

«Бухгалтерський облік – непогрішимий суддя минулого, необхідний керівник теперішнього і надійний консультант майбутнього кожного підприємства»
(Йоган Фрідріх Шер, швейцарський вчений)

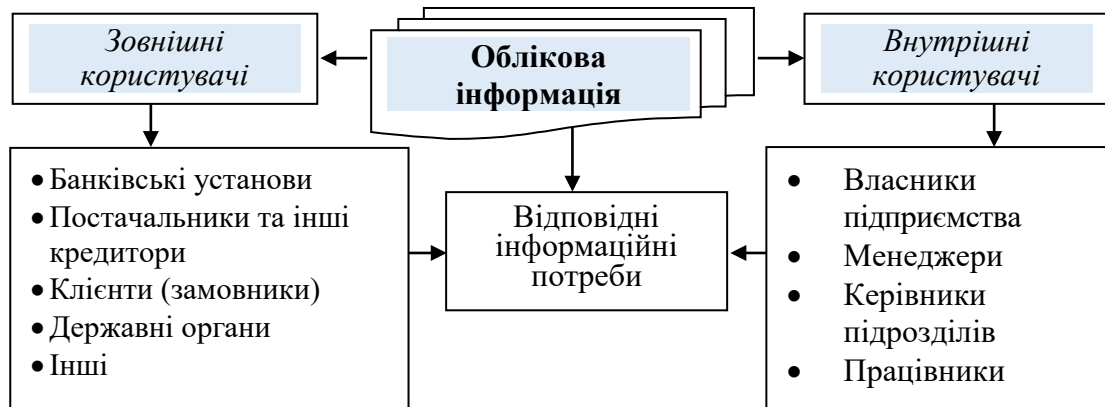
1.1. Сутність та функції бухгалтерського обліку

це процес спостереження, сприйняття, вимірювання та фіксації (реєстрації) фактів - явищ, процесів, подій природи або суспільного життя

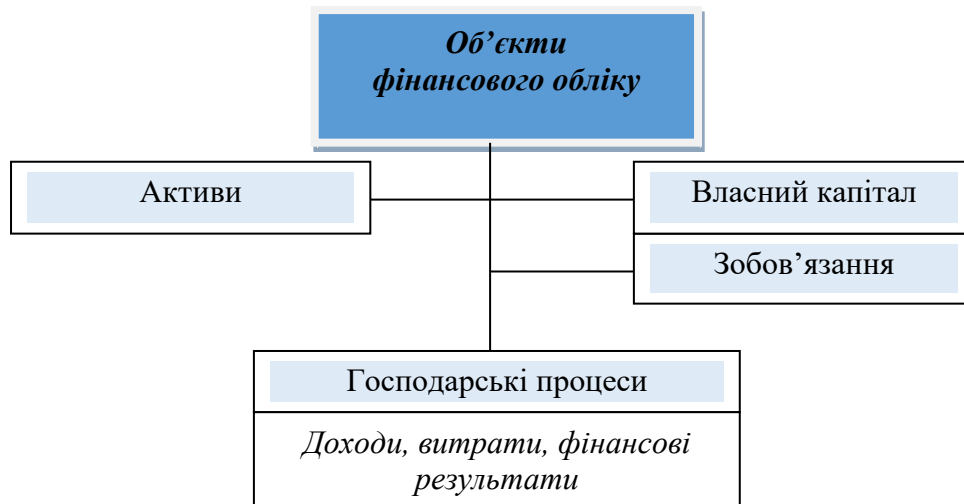

Користувачі облікової інформації

Бухгалтерський фінансовий облік

- Суцільний нагляд та вимірювання майна суб'єкта господарської діяльності, джерел його формування і відслідковування господарських процесів;
- Безперервний характер реєстрації господарських операцій; документальне їх оформлення;
- Періодичне узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку у вигляді складання відповідних форм фінансової звітності

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік

При організації внутрішньогосподарського обліку враховуються особливості діяльності, структура, розмір підприємства, потреби управління

Побудова обліку повинна забезпечити одержання інформації для:

- контролю за діяльністю підприємства, його структурних підрозділів;
- оптимізації використання ресурсів;
- вимірювання та оцінки ефективності;
- розробки стратегії і тактики управління та прогнозування діяльності підприємства;
- прийняття управлінських рішень

Основні
об'єкти

Витрати
Доходи
Фінансові результати

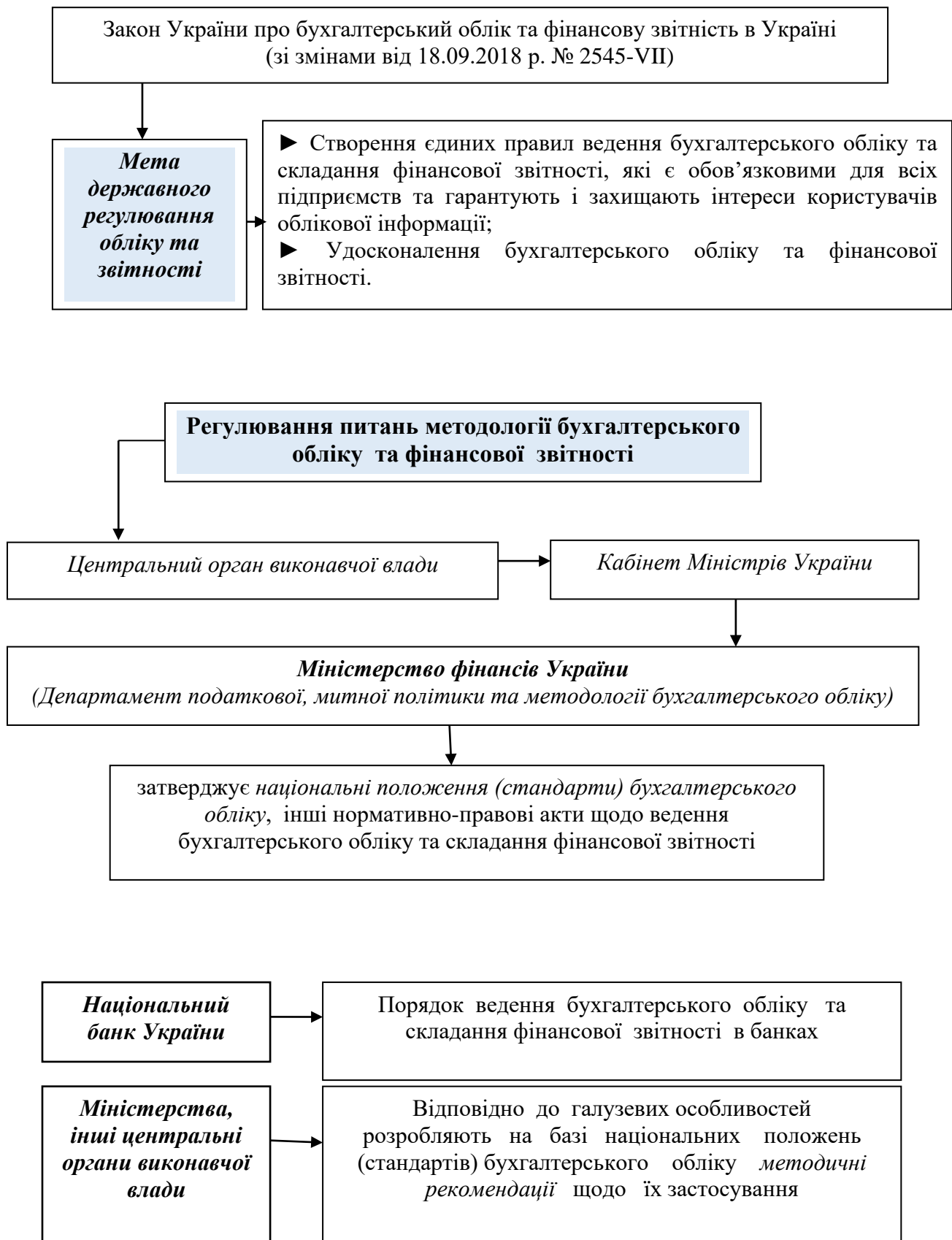
*Порівняльна характеристика
фінансового і внутрішньогосподарського (управлінського) обліку*

<i>№ пор.</i>	<i>Ознака</i>	<i>Фінансовий облік</i>	<i>Внутрішньогосподарський облік</i>
1	Використання	Внутрішнє і зовнішнє	Внутрішнє
2	Обмеження	Нормативно-правові акти	Ніяких обмежень
3	Часовий аспект	Минуле і теперішнє	Теперішнє і майбутнє
4	Сфера охоплення	Господарська одиниця в цілому	Структурні підрозділи підприємства
5	Вимірники	Грошовий вимірник	Різні вимірники
6	Періодичність складання звітів	Регулярно, як правило за рік або за квартал	Різні строки
7	Критерії інформації	Об'єктивність	Корисність, доступність для розуміння
8	Основні акценти	Точність	Швидкість представлення
9	Відкритість даних	Більшість даних доступна усім	Комерційна таємниця

Бухгалтерський облік є невід'ємною частиною процесу управління підприємством.

1.2. Регулювання бухгалтерського обліку в Україні

Це цікаво

► Ідея облікового стандарту зародилась серед німецьких юристів у 1878 р. Розпочали «стандартизацію» бухгалтерського обліку США та Велика Британія.

► Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standard Committee — IASC) утворено 29 червня 1973 р.

У 1973-1979 рр. здійснювався випуск загальних стандартів і подальший їх розвиток та поглиблення.

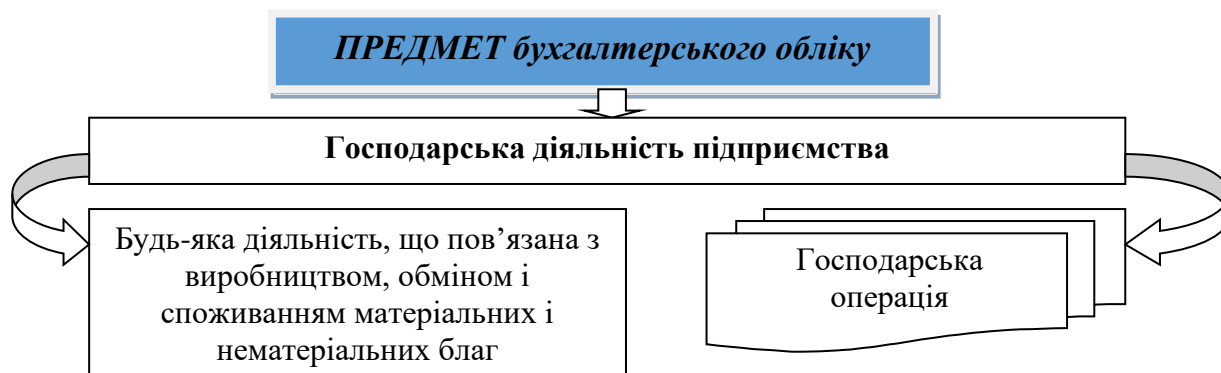
З 2000 р. — конвергенція з американською системою стандартизації бухгалтерського обліку US-GAAP та курс на загальне запровадження глобальних стандартів.

► В Україні національні П(С)БО почали застосовуватися з 1 січня 2000 р.

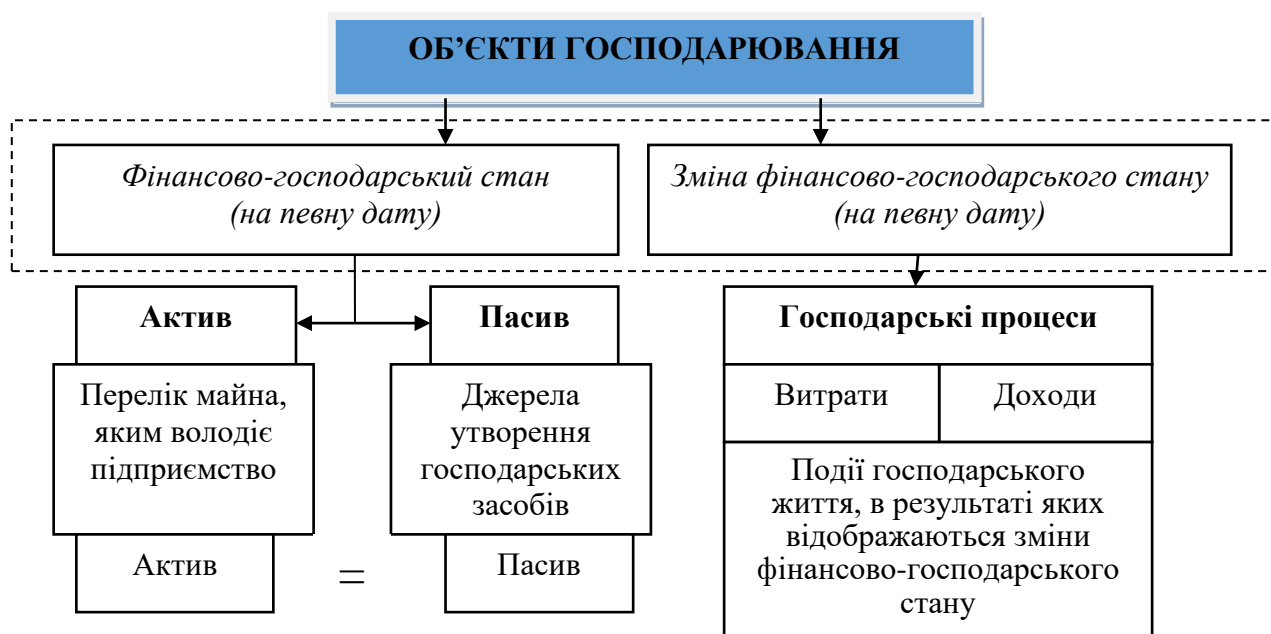
Наближення української системи обліку до МСФЗ розпочалося в 1998 р. з прийняттям урядом Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням МСБО.

Фінансові звіти за міжнародними стандартами повинні подавати публічні акціонерні товариства та фінансові установи. Підприємства, крім зазначених, самостійно визначають доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності.

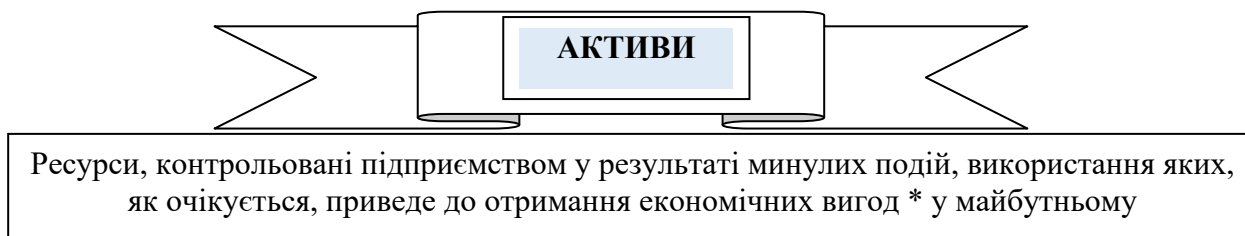
1.3. Поняття про предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти

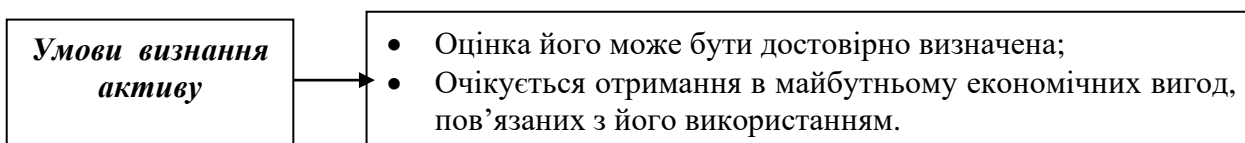
Сутність предмету бухгалтерського обліку розкривається через його об'єкти

1.4. Активи як об'єкти бухгалтерського обліку

* Економічна вигода – це потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активу.

Оборотні активи –

Грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу* чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу

ВИДИ АКТИВІВ

Необоротні активи – Всі активи, що не є оборотними

* *Операційний цикл* – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції, товарів чи послуг

Види оборотних активів підприємства	
✓ Грошові кошти та їх еквіваленти*	<ul style="list-style-type: none">• готівка в касі;• готівка на поточних та інших рахунках у банку;• еквіваленти грошових коштів.
✓ Запаси**	<ul style="list-style-type: none">• виробничі запаси (матеріали, сировина, купівельні напівфабрикати, паливо, запасні частини тощо);• малоцінні та швидкозношувальні предмети;• незавершене виробництво;• готова продукція;• товари;• інші.
✓ Поточна дебіторська заборгованість***	<ul style="list-style-type: none">• заборгованість покупців за товари, роботи, послуги;• векселі одержані;• за розрахунками з бюджетом;• за виданими авансами;• з нарахованих доходів;• інша поточна дебіторська заборгованість.
✓ Поточні фінансові інвестиції****	фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).

* Еквіваленти грошових коштів - _____

** Запаси - _____

*** Дебітори - _____

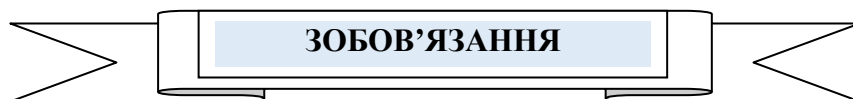
Дебіторська заборгованість - _____

**** Фінансові інвестиції - _____

Види необоротних активів підприємства	
✓ Основні засоби	<ul style="list-style-type: none"> • інвестиційна нерухомість; • земельні ділянки; • будинки та споруди; • машини та обладнання; • транспортні засоби; • інші.
✓ Нематеріальні активи **	<ul style="list-style-type: none"> • права користування природними ресурсами, майном; • права на комерційні позначення; • права на об'єкти промислової власності; • авторське право; • інші.
✓ Довгострокові фінансові інвестиції	Інвестиції в цінні папери, статутний капітал інших підприємств на строк більше одного року, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент
✓ Довгострокова дебіторська заборгованість	Сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу
✓ Інші	Суми необоротних активів, які не можуть бути включені до раніше наведених

1.5. Зобов'язання підприємства, їх сутність та класифікація

Джерелами утворення активів підприємства є власний капітал і зобов'язання.

Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої у майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди

Умови визнання зобов'язання

- Оцінка його може бути достовірно визначена;
- Існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

Види зобов'язань підприємства	
✓ Поточні зобов'язання	
Зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу	<ul style="list-style-type: none"> • короткострокові кредити; • поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; • короткострокові векселі видані; • кредиторська заборгованість за; товари, роботи, послуги; • поточна заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, за розрахунками з бюджетом, за розрахунками з позабюджетних платежів, за розрахунками зі страхування, за розрахунками з оплати праці, за розрахунками з учасниками, за розрахунками із внутрішніх розрахунків; • інші.
✓ Довгострокові зобов'язання	
Всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями	<ul style="list-style-type: none"> • довгострокові кредити банків; • інші довгострокові фінансові зобов'язання; • відстрочені податкові зобов'язання; • інші довгострокові зобов'язання.
✓ Забезпечення наступних витрат і платежів	
Зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу	Забезпечення створюються для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на: <ul style="list-style-type: none"> • виплату відпусток працівникам; • додаткове пенсійне забезпечення; • виконання гарантійних зобов'язань; • реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності; • виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо
✓ Доходи майбутніх періодів	
Доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів	<ul style="list-style-type: none"> • орендна плата, отримана авансом, • передплата періодичної преси тощо
✓ Непередбачені зобов'язання	
1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; 2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.	

1.6. Сутність та види власного капіталу

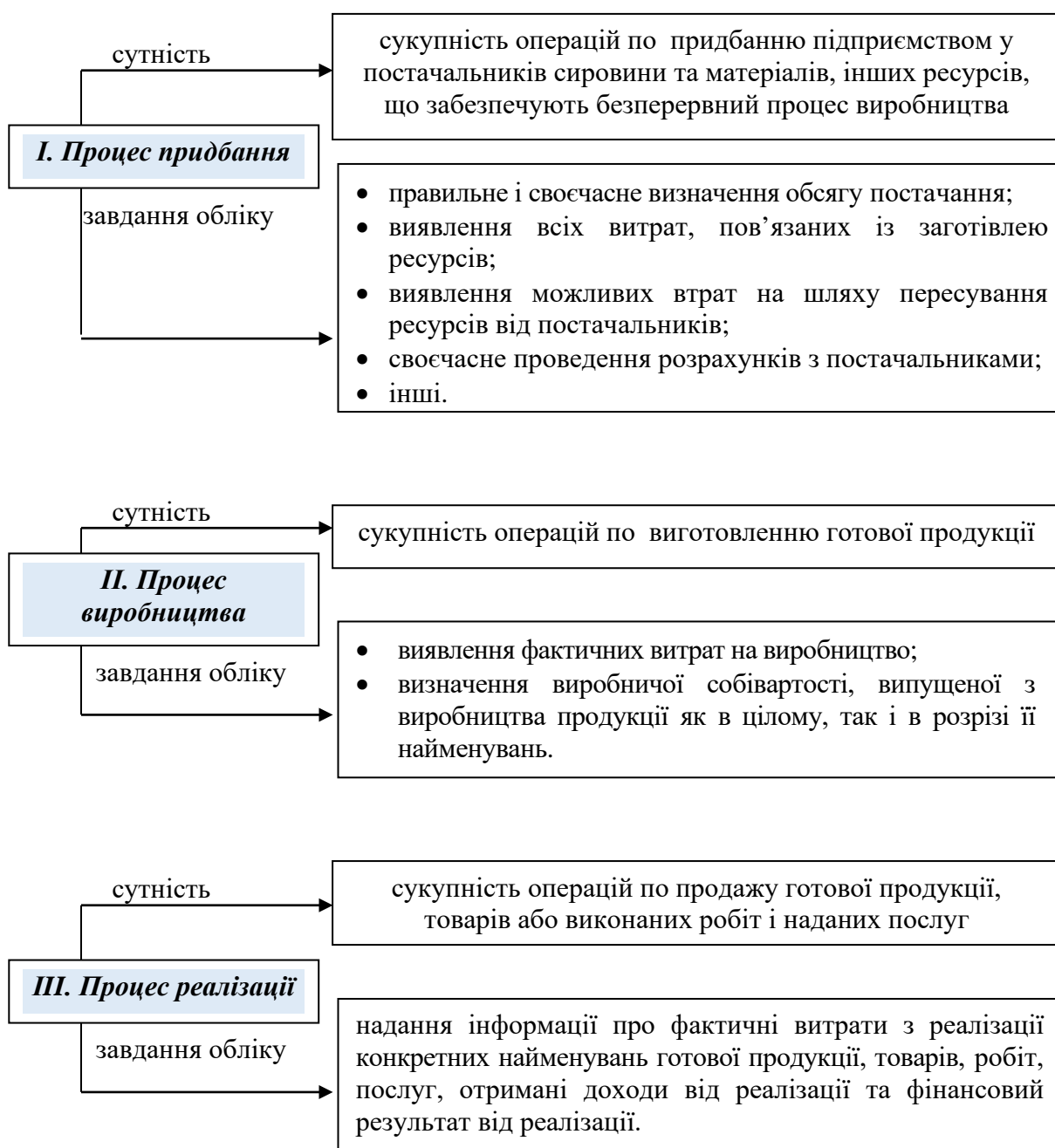
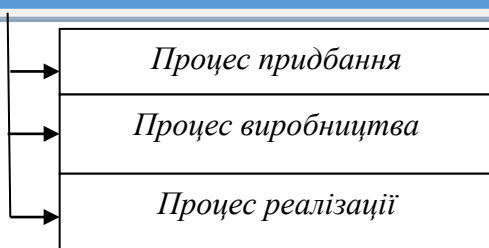
Власний капітал відображається одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни.

Види власного капіталу

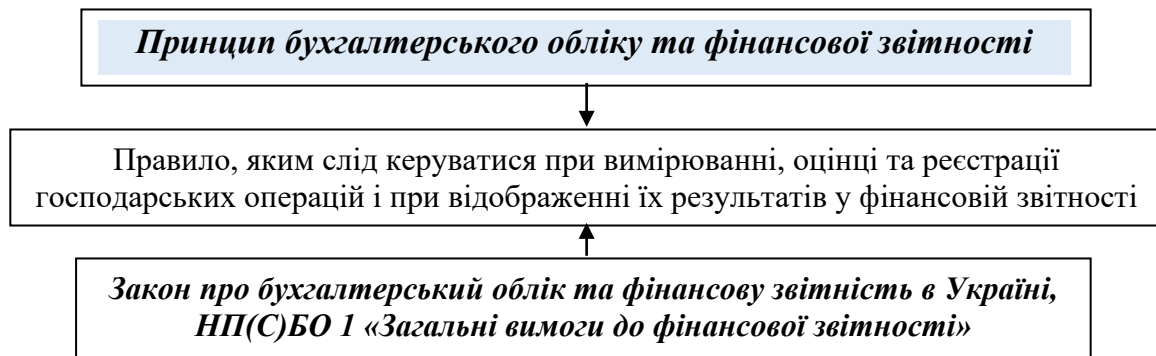
<i>Складові капіталу</i>	<i>Сутність</i>
<i>Зареєстрований (пайовий) капітал (+)</i>	Зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал у сумі, яка формується відповідно до законодавства.
<i>Капітал у дооцінках(+)</i>	Сума дооцінки (уцінку) необоротних активів і фінансових інструментів
<i>Додатковий капітал (+)</i>	Емісійний дохід (сума, на яку вартість продажу акцій власної емісії перевищує їхню номінальну вартість), вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал, накопичені курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу та інші складові додаткового капіталу.
<i>Резервний капітал (+)</i>	Сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства
<i>Нерозподілений прибуток (або непокритий збиток) (+/-)</i>	Сума нерозподіленого прибутку, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу. Нерозподілений прибуток – це прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства після виплати податку на прибуток до бюджету, дивідендів власникам та формування резервного капіталу.
<i>Неоплачений капітал (-)</i>	Сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу.
<i>Вилучений капітал (-)</i>	Фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

1.7. Господарські процеси як об'єкти бухгалтерського обліку

Господарські процеси виробничого підприємства

1.8. Принципи бухгалтерського обліку

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Додаткові записи за темою:

Це цікаво

Автор міжнародного герба бухгалтерів – французький вчений Жан Батист Дюмарше. В 1944 р. Всесвітня асамблея бухгалтерських працівників затвердила цей знак як емблему облікової професії. На гербу зображені сонце, ваги та крива Бернуллі. Сонце символізує висвітлення бухгалтерським обліком всіх аспектів діяльності підприємства, ваги символізують бухгалтерський баланс, крива Бернуллі – символ того, що облік, виникнувши одного разу, буде існувати вічно. Надпис «Science, Conscience, Independance» означає «Наука, Довіра, Незалежність».

Контрольні питання

1. Яка роль обліку в суспільстві? Що являє собою господарський облік, які його види?
2. В чому полягає сутність бухгалтерського обліку?
3. Яке значення обліку на підприємстві?
4. Хто є користувачами облікової інформації?
5. Що являє собою фінансовий облік? Які основні його об'єкти?
6. Що являє собою внутрішньогосподарський (управлінський) облік? Які його основні завдання?
7. Яка порівняльна характеристика фінансового та внутрішньогосподарського обліку?
8. Які функції бухгалтерського обліку в управлінні підприємством ?
9. Яка мета державного регулювання бухгалтерського обліку?
10. Які суб'єкти регулювання бухгалтерського обліку на Україні?
11. Що є положенням (стандартом) бухгалтерського обліку?
12. Що є міжнародним стандартом фінансової звітності?
13. Яке визначення активів підприємства? Які ознаки визнання активів?
14. Яке визначення оборотних та необоротних активів? Їх види.
15. Яке визначення зобов'язань? Які умови визнання зобов'язання? Їх види.
16. З якою метою створюються забезпечення? Які їх види?
17. Яке визначення власного капіталу? Які є види власного капіталу?
18. Які принципи бухгалтерського обліку? В чому їх сутність?

Тема 2. Баланс (Звіт про фінансовий стан) як елемент методу бухгалтерського обліку

План

- 2.1. Поняття про метод бухгалтерського обліку
- 2.2. Бухгалтерський баланс, його зміст та структура
- 2.3. Типи господарських операцій та їх вплив на статті балансу

Рекомендовані джерела:

Нормативні: 2,7

Основні: 1-3

Додаткові: 1-4

Інтернет-ресурси: 1-3

Міні-лексикон: актив, балансове рівняння, бухгалтерський баланс, валюта балансу, метод бухгалтерського обліку, пасив, складові методу бухгалтерського обліку, стаття балансу, типи операцій.

«Бухгалтерія - триумф математики над розумом»
(Володимир Борисов)

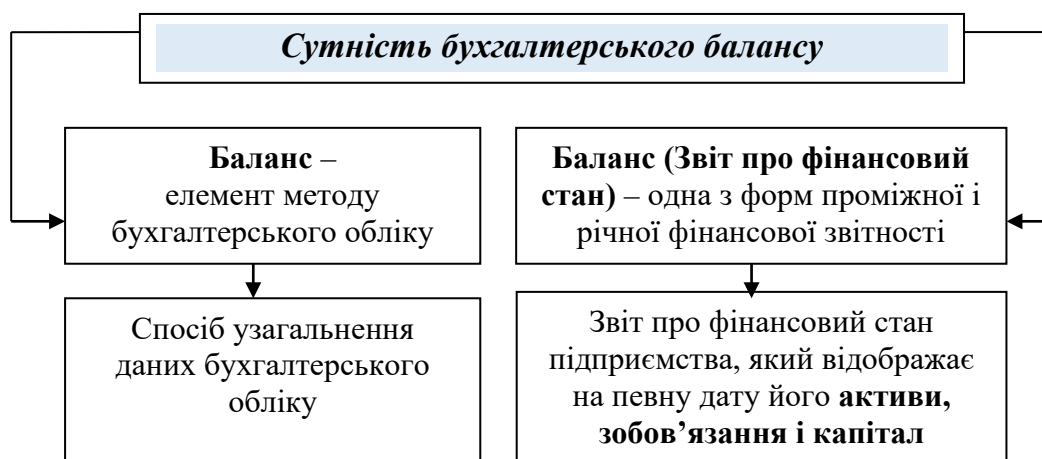
2.1. Поняття про метод бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік має свої специфічні прийоми, обумовлені сутністю самого предмету обліку, а також завданнями, які перед ним постають.

2.2. Бухгалтерський баланс, його зміст і структура

- **АКТИВ** відображається в балансі за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена і в майбутньому очікується одержання економічних вигод, пов'язаних з його використанням
- **ЗОБОВ'ЯЗАННЯ** відображаються в балансі за умови, що оцінка його може бути достовірно визначена і існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення
- **ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ** відображається в балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни

У додатку 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено форму **Балансу (Звіту про фінансовий стан)**.

		КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)				01
Підприємство _____	за ЄДРПОУ			
Територія _____	за КОАТУУ			
Організаційно-правова форма господарювання _____	за КОПФГ			
Вид економічної діяльності _____	за КВЕД			
Середня кількість працівників ¹ _____				
Адреса, телефон _____				
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака				
Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):				
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку		[]		
за міжнародними стандартами фінансової звітності		[]		

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ 20__ р.

Форма № 1 Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
	1045		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900		

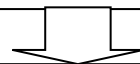
Фундаментальне (балансове) рівняння бухгалтерського обліку:

$$A = BK + Z, \text{ де}$$

A – активи,

BK - власний капітал,

Z – зобов'язання

$$BK = A - Z$$

2.3. Типи господарських операцій та їх вплив на статті балансу

Статті балансу змінюють своє значення під впливом господарських операцій.

Типи господарських операцій за впливом на баланс

БАЛАНС

АКТИВ		ПАСИВ	
<i>I тип операцій (активний)</i>			
Актив	+		
Актив	-		
<i>II тип операцій (пасивний)</i>			
		Пасив	+
		Пасив	-
<i>III тип операцій (активно-пасивний в бік збільшення)</i>			
Актив	+	Пасив	+
<i>IV тип операцій (активно-пасивний в бік зменшення)</i>			
Актив	-	Пасив	-

Кожна господарська операція торкається, як мінімум, двох статей балансу при обов'язковій умові збереження рівняння між активом і пасивом балансу.

Операції I типу (А+/А-): *Зміна статей активу балансу:*

Операції II типу (П+/П-): *Зміна статей пасиву балансу:*

Операції III типу (А+/П+): *Збільшення одночасно статей активу і пасиву балансу:*

Операції IV типу (А-/П-): *Зменшення одночасно статей активу і пасиву балансу:*

Це цікаво

► Як бухгалтерський термін поняття «баланс» існує вже майже 600 років. В літературі можна зустріти різні відомості щодо часу появи цього терміну, які відносяться до кінця XIV- початку XV ст.

По деяких відомостях, слово «баланс» було *вперше застосовано до фінансових звітів* в 1427 р.

Баланс як звітний документ одержав визнання не раніше XIX ст. В цей період в більшості країн Європи починає формуватися *бухгалтерське законодавство*, складовою частиною якого стали баланс та звіт про прибутки та збитки.

► Слово «баланс» виникло від латинських *bis* – два, *lans* – чаші. В сучасному розумінні термін «баланс» застосовується в *значенні рівноваги* (від франц. *Balance* – ваги).

Додаткові записи за темою: _____

Контрольні питання:

1. В чому сутність методу бухгалтерського обліку? Які його складові?
2. Що являє собою бухгалтерський баланс?
3. Яка побудова балансу?
4. Які розділи Активу балансу?
5. Які розділи Пасиву балансу?
6. Що є статтею балансу? Яким критеріям має відповідати стаття балансу?
7. Яке балансове рівняння?
8. Які є типи господарських операцій за впливом на баланс?
9. Які висновки щодо впливу господарських операцій на статті балансу та його валюту?

Тема 3. Рахунки та подвійний запис як елементи методу бухгалтерського обліку

План

- 3.1. Поняття та будова рахунку бухгалтерського обліку
- 3.2. Активні і пасивні рахунки, їх характеристика
- 3.3. Сутність подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку
- 3.4. Сутність синтетичних і аналітичних рахунків, їх взаємозв'язок
- 3.5. Узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку
- 3.6. Класифікація рахунків
- 3.7. Характеристика Плану рахунків бухгалтерського обліку

Рекомендовані джерела:

Нормативні: 3,7,10

Основні: 1-3

Додаткові: 1-4

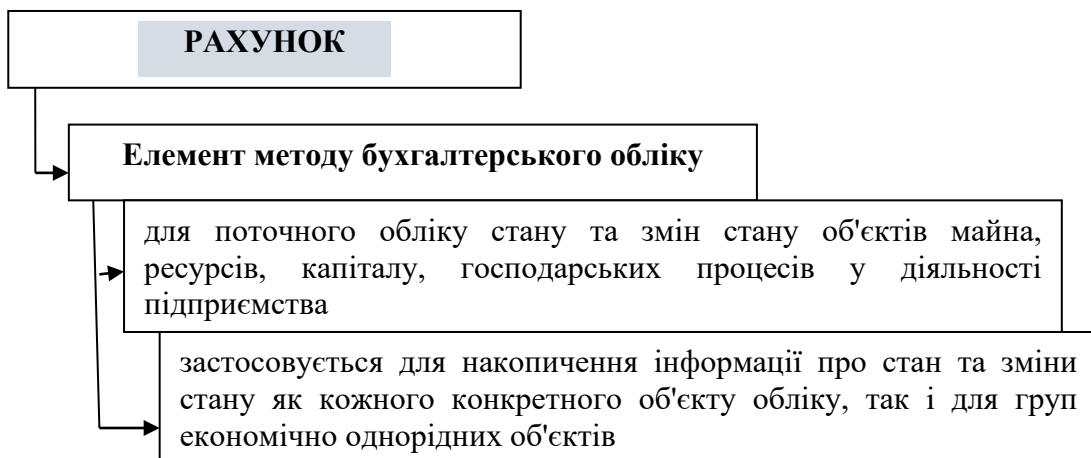
Інтернет-ресурси: 1-3

Міні-лексикон: активний рахунок, активно-пасивний рахунок, аналітичний облік, дебет, кореспонденція рахунків, кредит, оборот, оборотна відомість, пасивний рахунок, рахунок, план рахунків, подвійний запис, проводка, сальдо, синтетичний облік.

3.1. Поняття та будова рахунку бухгалтерського обліку

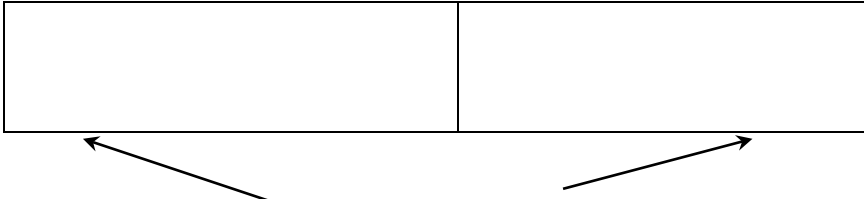
Зміни в балансі під впливом господарських операцій потребують свого відображення. Це досягається за допомогою системи рахунків і подвійного запису на них.

Рахунки відкриваються для кожної однорідної групи активів, капіталу і зобов'язань.

ЗАГАЛЬНА СХЕМА ПОБУДОВИ РАХУНКУ (Т-РАХУНОК)

ДЕБЕТ	КОД ТА НАЙМЕНУВАННЯ РАХУНКУ	КРЕДИТ

Дві сторони таблиці рахунку призначені для відображення змін об'єкту (збільшення «+», чи зменшення «-»).

3.2. Активні і пасивні рахунки, їх характеристика

В структурі рахунку виділяють:

- ✓ Сальдо (залишок) об'єкту на початок звітного періоду) - (Сп)
 - ✓ Оборот* по дебету рахунку - (Од)
 - ✓ Оборот* по кредиту рахунку - (Ок)
 - ✓ Сальдо (залишок) об'єкту на кінець звітного періоду) - (Ск)
- * Сума змін об'єкту за певний час

СТРУКТУРА АКТИВНОГО РАХУНКУ

Дебет Код та найменування рахунку Кредит

Сальдо початкове (Сп)	XXX	-	
<i>Збільшення активів (+)</i>		<i>Зменшення активів (-)</i>	
Оборот по дебету (Од)	XXX	Оборот по кредиту (Ок)	XXX
Сальдо кінцеве (Ск)	XXX	-	-

→ $C_k = C_{\Pi} + O_d - O_k$

Дебет	301 «Готівка»	Кредит	
<i>С-до на 01.11.17</i>	500,00	-	
З банку	20000,00	На заробітну плату	18000,00
За послуги	1000,00	На відрядження	900,00
		Здано до банку	2200,00
<i>Оборот</i>	21000,00	<i>Оборот</i>	21100,00
<i>С-до на 30.11.17</i>	400,00		

СТРУКТУРА ПАСИВНОГО РАХУНКУ

Дебет Код та найменування рахунку Кредит

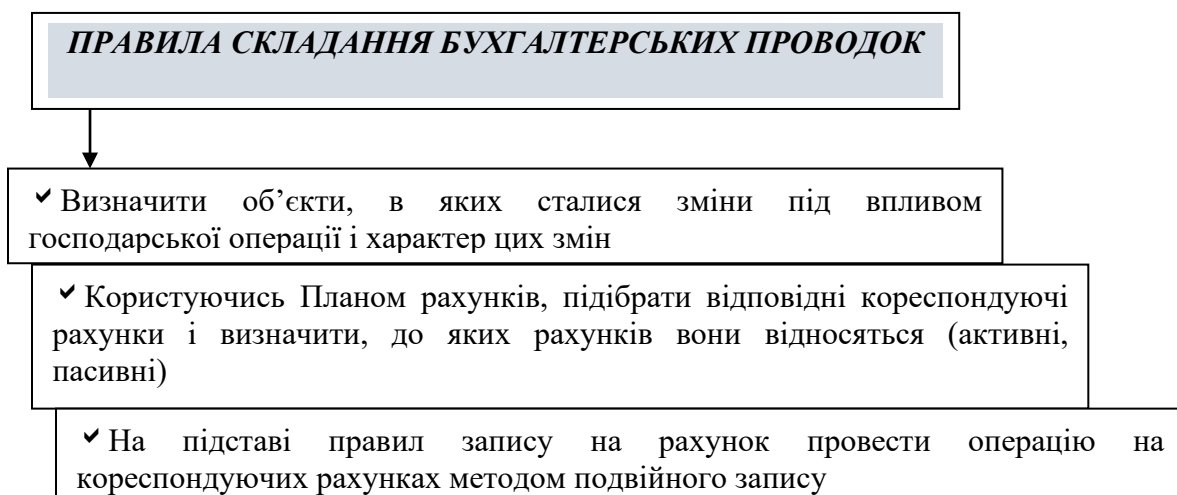
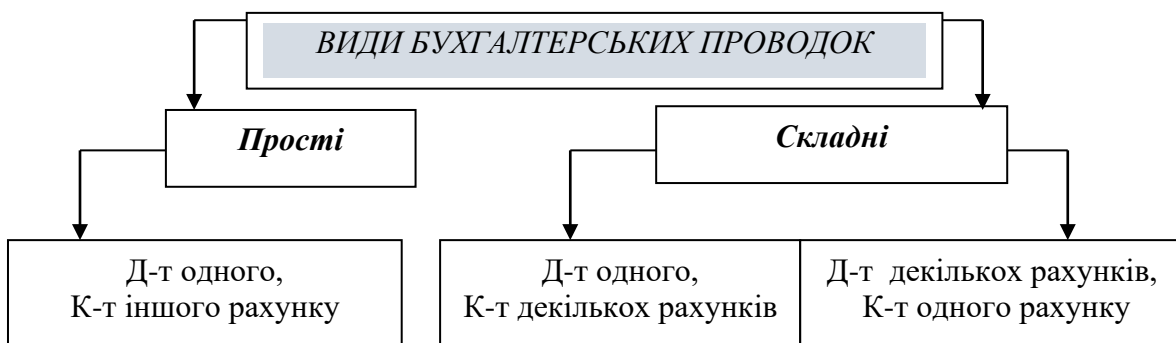
-		Сальдо початкове (Сп)	XXX
<i>Зменшення пасивів (-)</i>		<i>Збільшення пасивів (+)</i>	
Оборот по дебету (Од)	XXX	Оборот по кредиту (Ок)	XXX
-	-	Сальдо кінцеве (Ск)	XXX

$C_k = C_{\Pi} + O_k - O_d$

Дебет	631 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»	Кредит	
		<i>С-до на 01.11.17</i>	15000,00
Перераховано постачальнику	15000,00	Рахунок постачальника	18000,00
Перераховано підряднику	20000,00	Рахунок підрядника	20000,00
<i>Оборот</i>	35000,00	<i>Оборот</i>	38000,00
<i>С-до на 30.11.17</i>	18000,00		

3.3. Сутність подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку

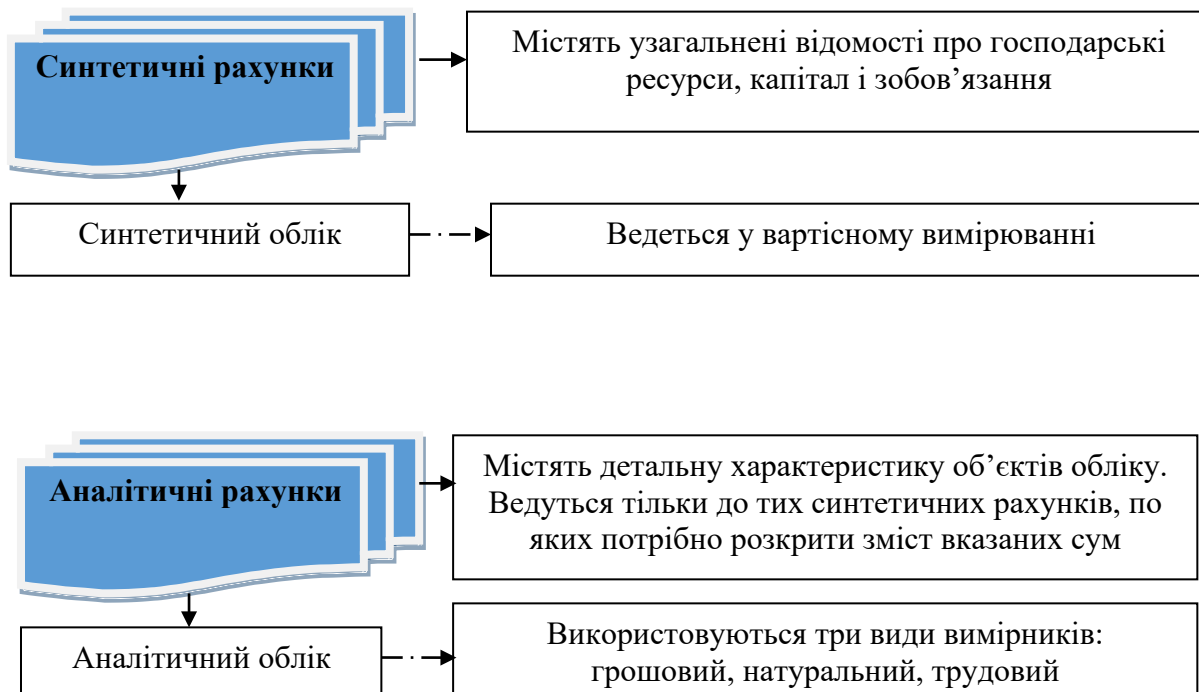
Записи господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку проводяться методом подвійного запису.

№ з/п	Дата	Короткий зміст господарської операції та підстава для її проведення в обліку	Сума, грн.	Кореспонденція рахунків	
				Дебет	Кредит
1.	01.03.21	Надійшло в касу з поточного рахунку за чеком	20000,00	30 «Готівка»	31 «Рахунки у банку»
2.	03.03.21	Видано з каси заробітну плату за відомістю на виплату заробітної плати	20000,00		
3.	10.03.21	Перераховано з поточного рахунку постачальнику за отримані товари (виписка банку)	40000,00		
4.	11.03.21	Видано з каси на відрядження працівникові за видатковим касовим ордером (звіт касира)	300,00		

3.4. Сутність синтетичних і аналітичних рахунків, їх взаємозв'язок

В бухгалтерському обліку для отримання різних за ступенем деталізації показників використовуються синтетичні та аналітичні рахунки.

Взаємозв'язок між синтетичним рахунком і його аналітичними рахунками

- 1. Сальдо на початок місяця по синтетичному рахунку дорівнює сумі сальдо по його аналітичних рахунках
- 2. Оборот по дебету синтетичного рахунку дорівнює сумі дебетових оборотів по його аналітичних рахунках
- 3. Оборот по кредиту синтетичного рахунку дорівнює сумі кредитових оборотів по його аналітичних рахунках
- 4. Сальдо на кінець місяця по синтетичному рахунку дорівнює сумі сальдо по його аналітичних рахунках

Форма аналітичних рахунків в залежності від кількісних та вартісних показників

Аналітичний рахунок кількісно-вартісного обліку

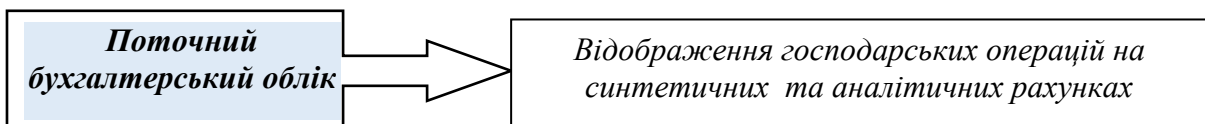
Дебет Найменування рахунку Кредит
 Одиниця виміру _____

Зміст операції	Кількість	Ціна	Сума	Зміст операції	Кількість	Ціна	Сума
Разом							

Аналітичний рахунок вартісного обліку

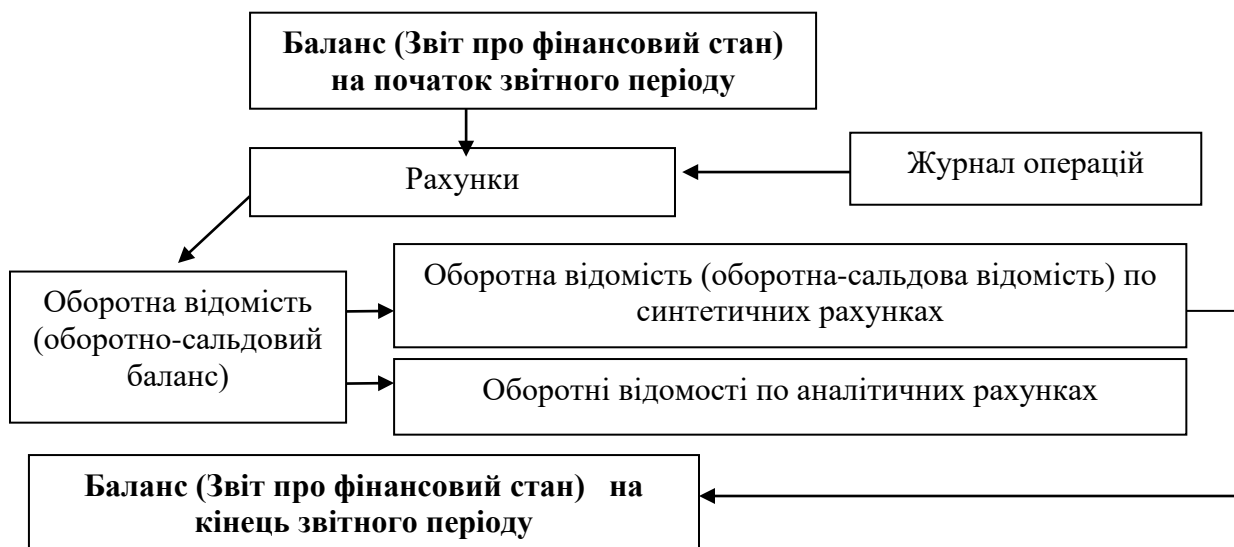
Дебет Найменування рахунку Кредит

Зміст операції	Код коресп. рахунку	Сума	Зміст операції	Код коресп. рахунку	Сума
Разом					

3.5. Узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку

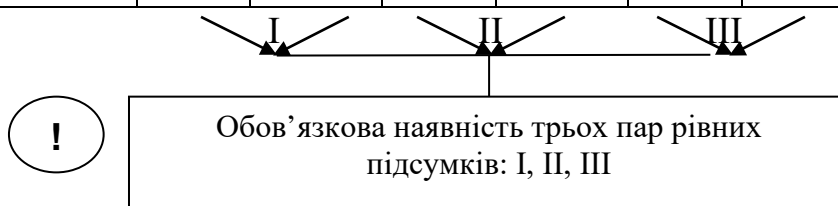
Бухгалтерське узагальнення поточних облікових даних (спрощений вигляд):

ОБОРОТНО-САЛЬДОВА ВІДОМІСТЬ ЗА СИНТЕТИЧНИМИ РАХУНКАМИ

за _____ м-ць 20__ р.

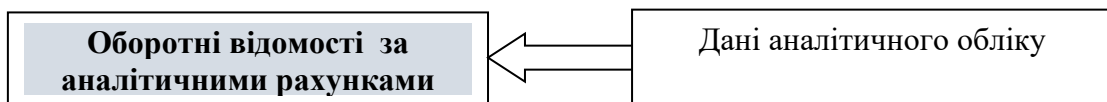
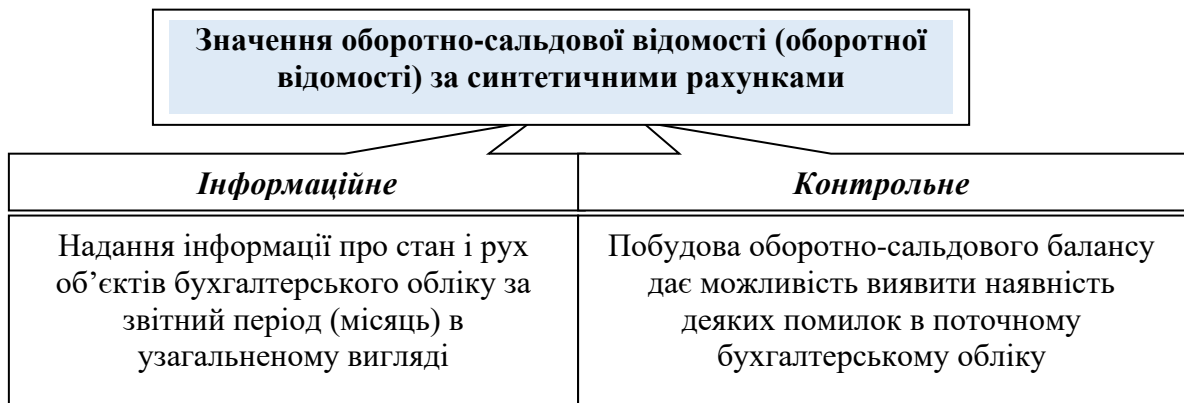
Код і назва рахунку	Залишок на початок місяця		Обороти за місяць		Залишок на кінець місяця	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Разом	XXX	XXX	XXX	XXX	XXX	XXX

Рівність підсумків першої пари граф зумовлена _____

Рівність підсумків другої пари граф зумовлена _____

Рівність підсумків третьої пари граф зумовлена _____

ОБОРОТНА ВІДОМІСТЬ ЗА АНАЛІТИЧНИМИ РАХУНКАМИ ДО РАХУНКУ _____ ЗА _____ М-ЦЬ 20__ Р.

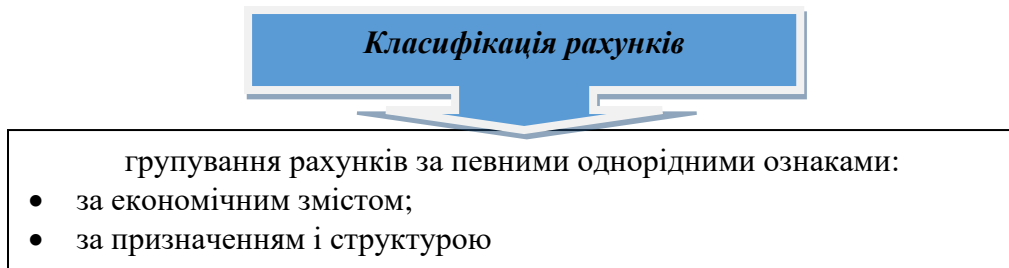
(Кількісно-вартісний облік)

Назва аналітичного рахунку	Од. вим.	Ціна	Залишок на початок періоду		Обороти за місяць				Залишок на кінець періоду	
					Кредит		Кредит			
			К-ть	Сума	К-ть	Сума	К-ть	Сума	К-ть	Сума
Разом										

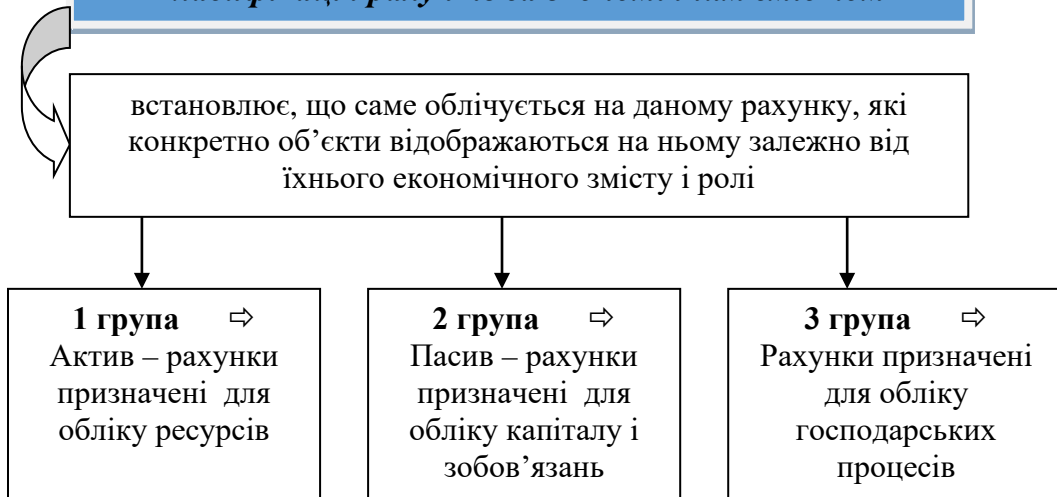
Узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку в оборотних відомостях дає змогу забезпечити **звіряння даних синтетичного і аналітичного обліку** за звітний період.

3.6. Класифікація рахунків

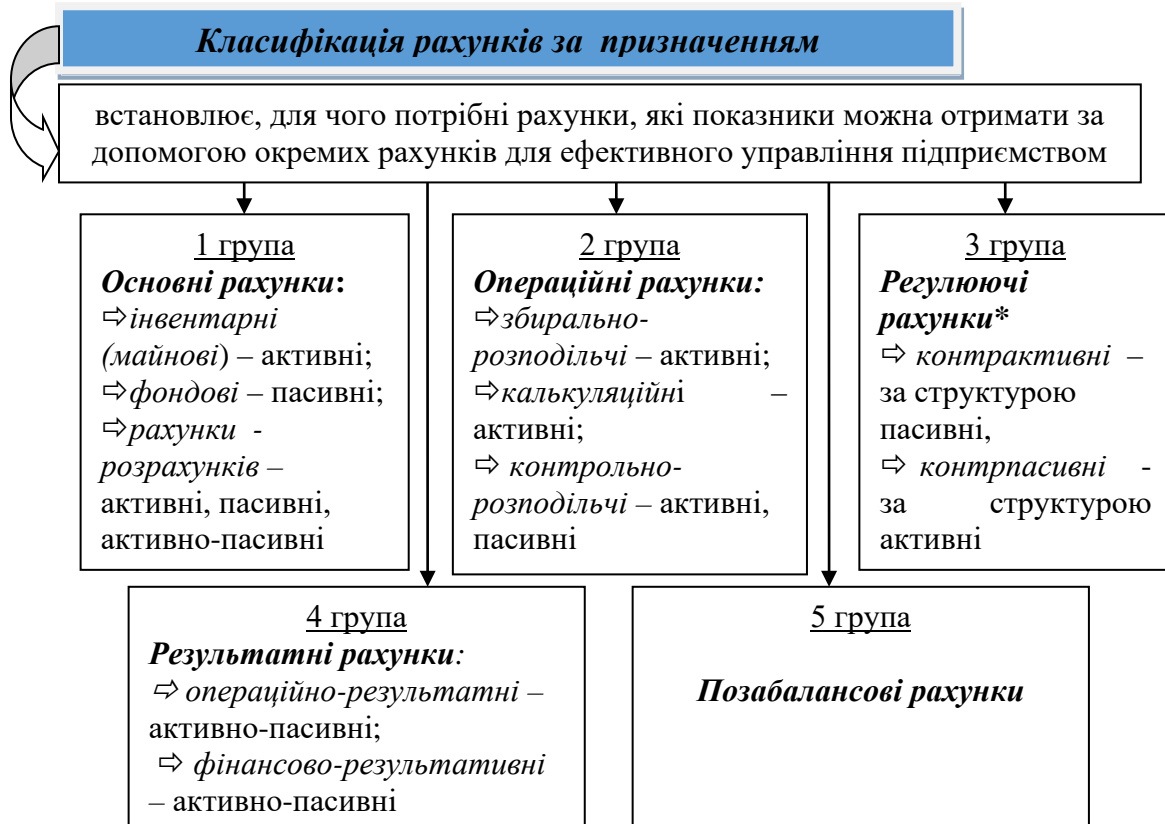
Велика кількість рахунків, які використовуються в поточному бухгалтерському обліку, потребує їх впорядкування та систематизації.

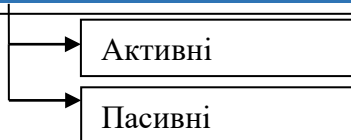
Класифікація рахунків за економічним змістом

Класифікація рахунків за призначенням

Класифікація рахунків за структурою

* Рахунки цієї групи не мають самостійного значення: вони уточнюють, корегують оцінку окремих видів ресурсів та їх джерел. Ці рахунки застосовуються в обліку паралельно з основним рахунком.

3.7. Характеристика Плану рахунків бухгалтерського обліку

Даний план застосовується підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (крім банків і бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб.

Побудова Плану рахунків

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Сфера застосування
Код	Назва	

Використання рахунків

Рахунки класів 0-7	обов'язкові для всіх підприємств
Рахунки класу 8	можуть вести для обліку витрат: <ul style="list-style-type: none"> • суб'єкти малого підприємництва або інші організації діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності (без використання рахунків класу 9); • інші підприємства за власним рішенням
Рахунки класу 9	ведуть всі підприємства, крім підприємств, яким дозволено використання рахунків для обліку витрат тільки класу 8

Рахунки згруповані в **9 класів** синтетичних рахунків і
1 клас позабалансових рахунків

<i>Класи рахунків</i>	<i>Зв'язок рахунків з Балансом (Звітом про фінансовий стан) і Звітом про фінансові результати (Звітом про сукупний дохід)</i>
Клас 1. Необоротні активи	Рахунки використовуються для заповнення I розділу активу Балансу
Клас 2. Запаси	Рахунки використовуються для заповнення II та III розділів активу Балансу
Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи	
Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань	Рахунки використовуються для заповнення I та II та III розділів пасиву Балансу
Клас 5. Довгострокові зобов'язання	Рахунки використовуються для заповнення II розділу пасиву Балансу
Клас 6. Поточні зобов'язання	Рахунки використовуються для заповнення IV розділу пасиву Балансу
Клас 7. Доходи і результати діяльності	Використовуються для заповнення показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)
Клас 8. Витрати за елементами	
Клас 9. Витрати діяльності	
Клас 0. Позабалансові рахунки*	<p style="text-align: center;"><i>Призначені для узагальнення інформації про наявність і рух:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Цінностей, що не належать підприємству але тимчасово перебувають у його користуванні, розпорядженні або на зберіганні • Умовних прав і зобов'язань підприємства • Бланків суворого обліку • Списаних активів

* Ведення позабалансових рахунків здійснюється за простою системою (без застосування методу подвійного запису).

Підприємства, які застосовують Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, використовують субрахунки, визначені цією Інструкцією.

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р.

Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств (крім банків, бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб

Спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках

Це цікаво

► Система подвійного запису або подвійної бухгалтерії зародилася в Італії. З ХУІ ст. до середини ХІХ ст. подвійна бухгалтерія поступово витіснила просту бухгалтерію та охопила всі сфери економічного життя. Посприяла початку цього процесу книга великого італійського математика **Луки Пачолі** "Сума арифметики, геометрії, вчення про пропорції і відносинах" (1494 р.), «Трактат про рахунки і записи» якої містив детальний опис застосування подвійної бухгалтерії в практиці торговельного підприємства. Книга мала величезний вплив на подальший розвиток облікової думки, заклавши основи економіки сучасного підприємства.

► Постулати Луки Пачолі:

- сума дебетових оборотів завжди тотожна сумі кредитових оборотів тієї ж системи рахунків;
- сума дебетових сальдо завжди тотожна сумі кредитових сальдо тієї ж системи

Додаткові записи за темою:

Контрольні питання:

1. Що являє собою рахунок бухгалтерського обліку? Яка його побудова?
2. Що таке активний рахунок? Яка його побудова?
3. Що таке пасивний рахунок? Яка його побудова?
4. Як визначається сальдо по рахунках: активних, пасивних?
5. Який взаємозв'язок між рахунками і балансом?
6. Що таке синтетичні рахунки?
7. Що таке аналітичні рахунки?
8. В чому суть взаємозв'язку аналітичних та синтетичних рахунків?
9. Як проводиться узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку?
10. В чому значення оборотно-сальдового балансу по синтетичних рахунках?
11. В чому сутність подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку?
12. Що таке кореспонденція рахунків, бухгалтерська проводка? Які види бухгалтерських проводок?
13. Як класифікуються рахунки за економічним змістом?
14. Як класифікуються рахунки за призначенням та структурою?
15. Яке призначення позабалансових рахунків?
16. Що собою являє План рахунків? Яка його побудова?
17. Яке призначення Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку?

Тема 4. Документація, інвентаризація, оцінка та калькуляція як елементи методу бухгалтерського обліку

План

- 4.1. Первинні документи: сутність та вимоги до складання
- 4.2. Класифікація первинних документів
- 4.3. Сутність документообороту
- 4.4. Сутність і значення інвентаризації
- 4.5. Сутність оцінки та калькуляції

Рекомендовані джерела:

Нормативні: 1,3,7, 8,9 17,21

Основні: 1-3

Додаткові: 1-4

Інтернет-ресурси: 1-3

Міні-лексикон: групування, документація, документооборот, інвентаризація, інвентаризаційна різниця, калькуляція, контировка документів, оцінка, первинний документ, інвентаризаційна комісія, реквізит документу, робоча інвентаризаційна комісія, собівартість, стандартизація документів, таксування, уніфікація документів.

4.1. Первинні документи: сутність та вимоги до складання

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

Основні вимоги до складання і оформлення первинних документів

→	Первинні документи повинні мати обов'язкові реквізити. Залежно від характеру операції та технології обробки даних до первинних документів можуть бути включені додаткові реквізити.
→	Документ має бути підписаний особисто, а підпис може бути скріплений печаткою. Електронний підпис накладається відповідно до законодавства про електронні документи та електронний документообіг.
→	Первинні документи повинні складатися на бланках типових і спеціалізованих форм, затверджених відповідним органом державної влади. Документування господарських операцій може здійснюватись із використанням виготовлених самостійно бланків, які повинні містити обов'язкові реквізити чи реквізити типових або спеціалізованих форм.
→	Записи у первинних документах, облікових реєстрах повинні здійснюватися тільки у темному кольорі чорнилом, пастою кулькових ручок, за допомогою електронних засобів оброблення інформації та іншими засобами, які б забезпечили збереження цих записів протягом установленого строку зберігання документів та запобігли внесенню несанкціонованих і непомітних виправлень.
→	Вільні рядки в первинних документах підлягають обов'язковому прокреслюванню.
→	Первинні документи, створені в електронному вигляді, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.
→	Первинні документи підлягають обов'язковій перевірці (в межах компетенції) працівниками, які ведуть бухгалтерський облік, за формою і змістом, тобто перевіряється наявність у документі обов'язкових реквізитів та відповідність.
→	У тексті та цифрових даних первинних документів підчистки і необумовлені виправлення не допускаються. Помилки в первинних документах, що створені ручним способом, виправляються коректурним способом. *Виправлення помилок у документах, що створені у формі електронного документа, здійснюється відповідно до законодавства.
→	Первинні документи, що пройшли обробку, повинні мати відмітку, яка виключає можливість їх повторного використання: при ручній обробці – дату запису в обліковий реєстр, а при обробці електронними та іншими засобами – відтиск штамп оператора, відповідального за їх обробку, або відмітку, придатну для її оброблення електронними засобами.

**Коректурний спосіб виправлення помилок в первинному документі, що створений ручним способом:* _____

В деяких документах (касових, банківських) виправлення не припускаються.

До порядку створення первинних документів *про касові і банківські операції, рух цінних паперів, ТМЦ та інших об'єктів майна* додаткові вимоги передбачені іншими нормативно-правовими документами.

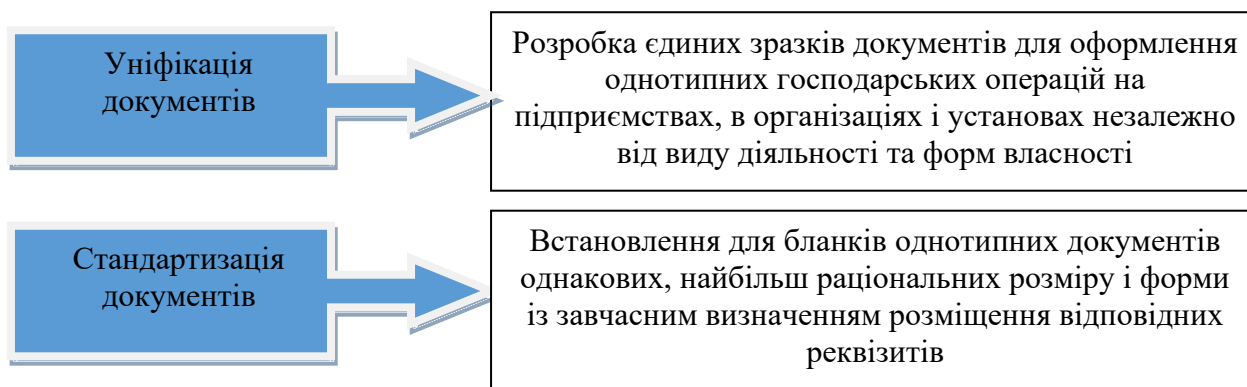
Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені у паперовій або в електронній формі та повинні мати такі **обов'язкові реквізити**:

- назва документу (форми),
- дата складання,
- найменування підприємства, установи, від імені яких складений документ,
- зміст та обсяг господарської операції, одиниця виміру господарської операції,
- посади відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення,
- особистий чи електронний підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Додаткові реквізити документів

- ідентифікаційний код підприємства, установи з Державного реєстру,
- номер документа,
- підстава для здійснення операцій,
- дані про документ, що засвідчує особу-одержувача тощо.

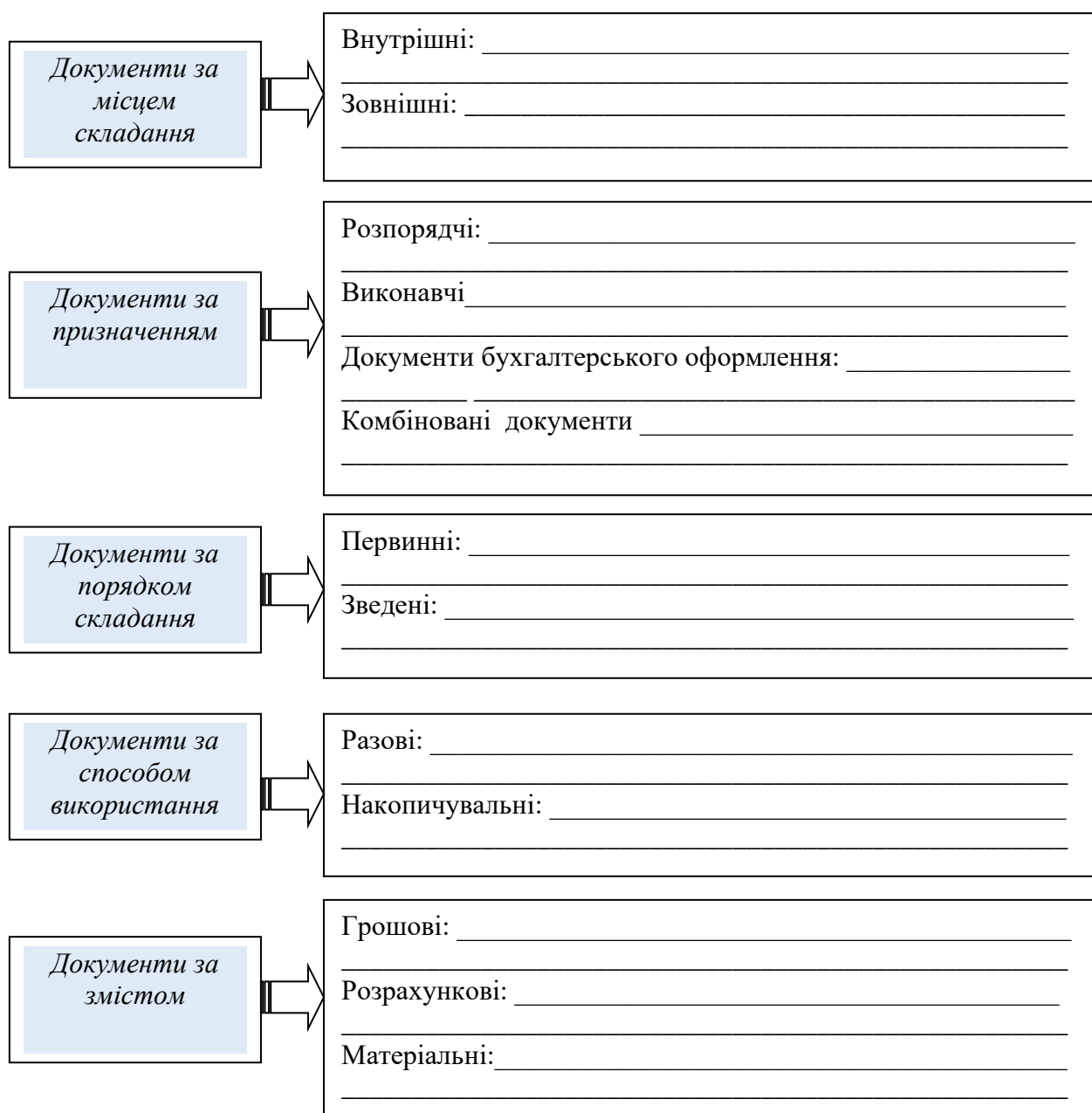
Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці первинні документи.

4.2. Класифікація первинних документів

Ознаки класифікації первинних документів

- за місцем складання,
- за призначенням,
- за порядком складання,
- за способом використання,
- за змістом

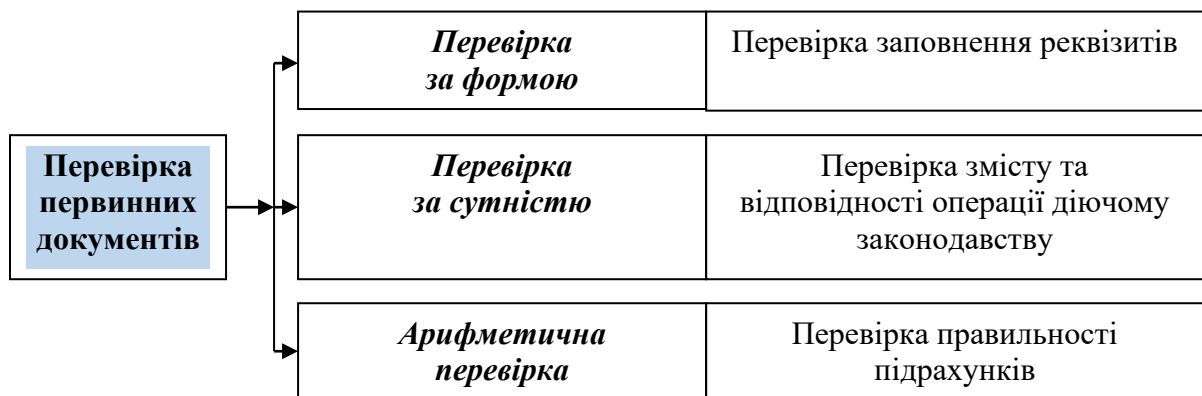

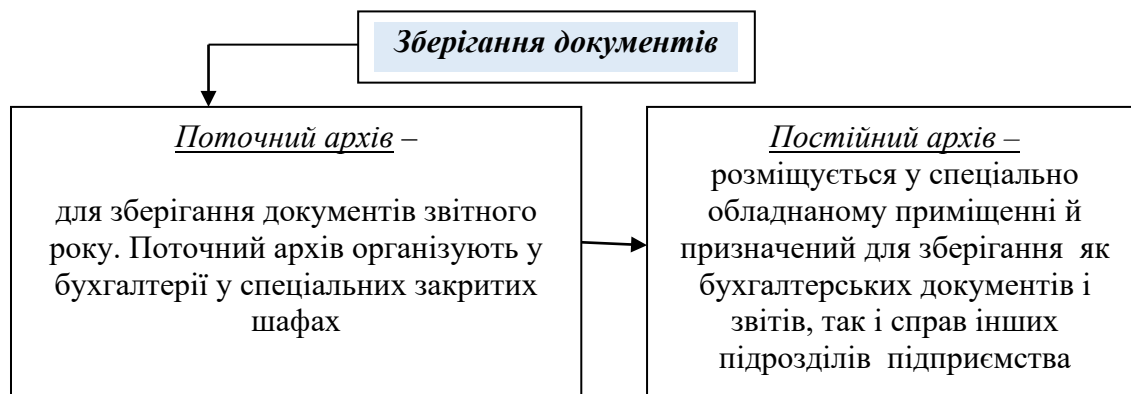
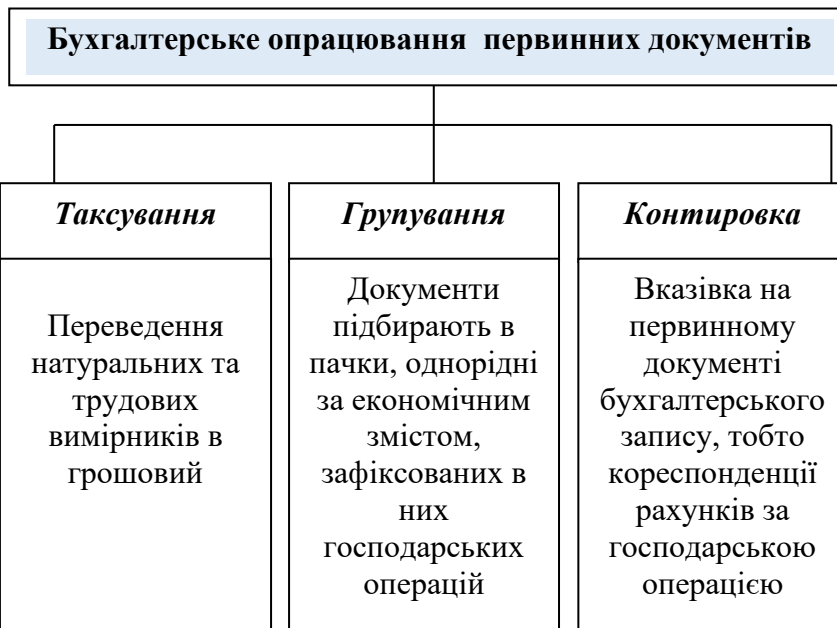
4.3. Сутність документообороту

Контроль за дотриманням виконавцями графіка документообороту на підприємстві здійснюється *головним бухгалтером* !

В бухгалтерії проводиться перевірка і опрацювання первинних документів.

Терміни зберігання документів у постійному архіві визначено Наказом Міністерства Юстиції від 12.04.2012 р. №578/5

Це цікаво

► Сучасні носії первинної облікової інформації є певними аналогами стародавніх документів.

В стародавньому Шумері реєстрація фактів господарського життя здійснювалась на глиняних табличках. Виготовлення папірусу в стародавньому Єгипті сприяло появі «вільних аркушів». Первинними носіями інформації у Вавилоні були глиняні «картки». В стародавній Індії для обліку використовувалися камінчики та горнята. Перші являли собою «первинні документи», другі - «облікові реєстри». Облік древніми греками вівся переважно на дощечках, вибілених гіпсом, іноді – на папірусі...

Виникнення паперу в Китаї (105 р. н.е.) та розповсюдження паперового ремесла в інших країнах світу привело до використання паперових документів.

В сучасних умовах господарювання поширення набувають «електронні документи».

4.4. Сутність і значення інвентаризації

Достовірність облікової інформації забезпечується проведенням інвентаризації.

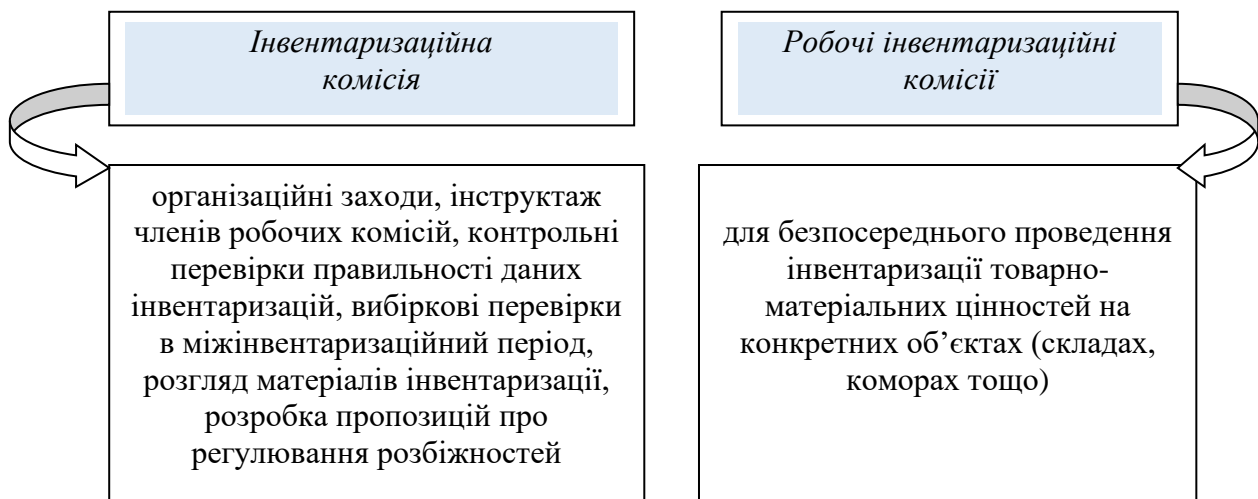

Обов'язкове проведення інвентаризації:

- ▶ Перед складанням річної бухгалтерської звітності, крім об'єктів, інвентаризація яких проводилась не раніше 1 жовтня звітного року;
- ▶ При передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації цього майна;
- ▶ При зміні матеріально відповідальної особи (на день прийому-передачі справ);
- ▶ При встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей, (на день встановлення таких фактів);
- ▶ За судовим рішенням або на підставі належним чином оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації;
- ▶ У разі техногенних аварій, пожежі або стихійного лиха (на день після закінчення явищ);
- ▶ При передачі підприємств та їх структурних підрозділів (на дату передачі);
- ▶ У разі ліквідації підприємства;
- ▶ При колективній (бригадній) матеріальній відповідальності проведення інвентаризації обов'язково у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів, а також за вимогою хоча б одного члена колективу (бригади).
- ▶ При переході на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (на дату такого переходу);

Основні завдання інвентаризації

- виявлення фактичної наявності основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, коштів, цінних паперів та інших грошових документів, а також обсягів незавершеного виробництва в натурі;
- установлення лишку або нестачі цінностей і коштів шляхом зіставлення фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку;
- виявлення ТМЦ, які частково втратили свою первісну якість, застарілих фасонів і моделей, а також матеріальних цінностей та нематеріальних активів, що не використовуються;
- перевірка дотримання умов та порядку збереження матеріальних та грошових цінностей, а також правил утримання та експлуатації основних засобів;
- перевірка реальності вартості зарахованих на баланс основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, цінних паперів і фінансових вкладень, сум грошей у касах, на рахунках в установах банків, грошей у дорозі, дебіторської і кредиторської заборгованості, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів, забезпечень та резервів наступних витрат і платежів.

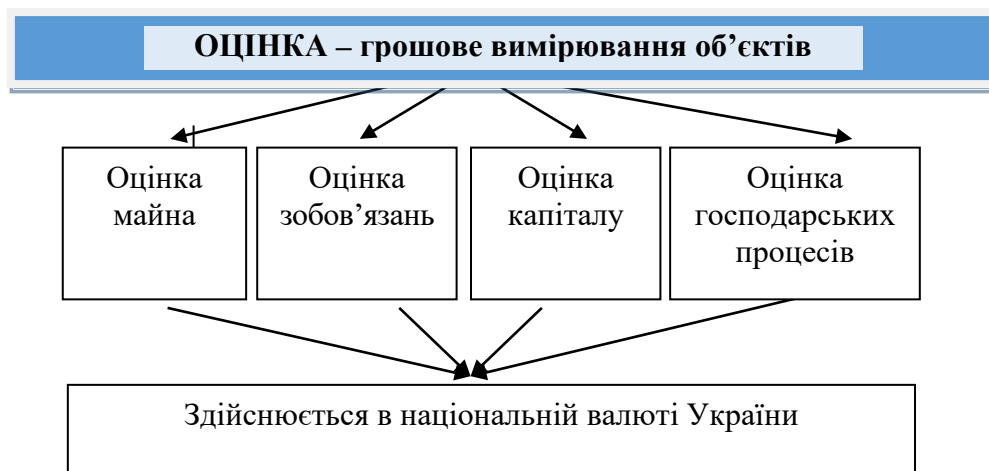
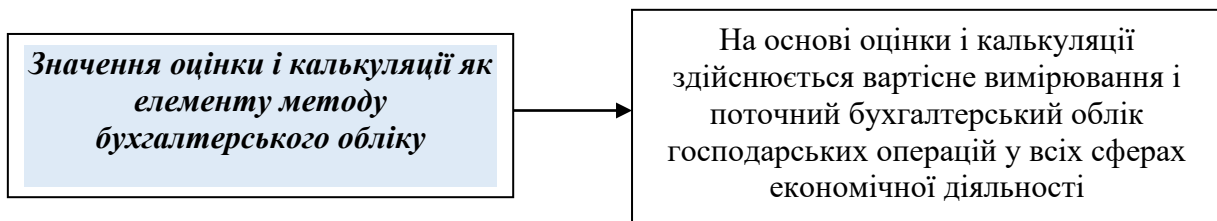
Регулювання розбіжностей між фактичними і обліковими даними (інвентаризаційних різниць)

1. Взаємний залік надлишків і нестач у зв'язку з пересортицею
2. Нестачі товарів в межах норм природного убутку відносяться до операційних витрат підприємства
3. Надлишки товарно-матеріальних цінностей оприбутковуються
4. Нестачі товарів понад норми природного убутку, втрати від псування відшкодовуються винними особами чи відносяться на витрати підприємства

Документальне оформлення інвентаризації

Керівник	→	Наказ про проведення інвентаризації
Робоча інвентаризаційна комісія	→	Інвентаризаційний опис (акт інвентаризації) Протокол робочої комісії
Матеріально - відповідальна особа	→	Звіт, Пояснення з приводу розбіжностей
Бухгалтерія	→	Оборотна (сальдова) відомість Звіряльна відомість Розрахунок природних втрат Розрахунок суми відшкодування збитків з вини матеріально-відповідальної особи
Керівник	→	Рішення щодо регулювання розбіжностей

4.5. Сутність оцінки та калькуляції

Контрольні питання

1. В чому значення документування господарських операцій?
2. Що є первинним документом?
3. Які вимоги ставляться до складання та оформлення первинних документів?
4. Які обов'язкові, додаткові реквізити документу?
5. За якими ознаками класифікують документи?
6. Які види перевірки документів в бухгалтерії? В чому їх суть?
7. В чому полягає бухгалтерське опрацювання документів?
8. Що таке документооборот?
9. В чому значення графіку документообороту?
10. В чому полягає сутність інвентаризації?
11. Які обов'язкові випадки проведення інвентаризації?
12. Які основні завдання інвентаризації?
13. Які функції постійно діючої (робочої) інвентаризаційної комісії?
14. Яке документальне оформлення інвентаризації?
15. Який порядок регулювання інвентаризаційних різниць?
16. Що таке оцінка? Які її види?
17. Що таке калькуляція?

Тема 5. Бухгалтерський облік основних господарських процесів

План

- 5.1. Облік процесу придбання необоротних активів
- 5.2. Облік процесу придбання виробничих запасів
- 5.3. Облік процесу виробництва та визначення собівартості продукції
- 5.4. Облік реалізації готової продукції та фінансових результатів від реалізації продукції

Рекомендовані джерела:

Нормативні: 1, 2, 3, 7, 10, 11, 12, 17-21

Основні: 1-3

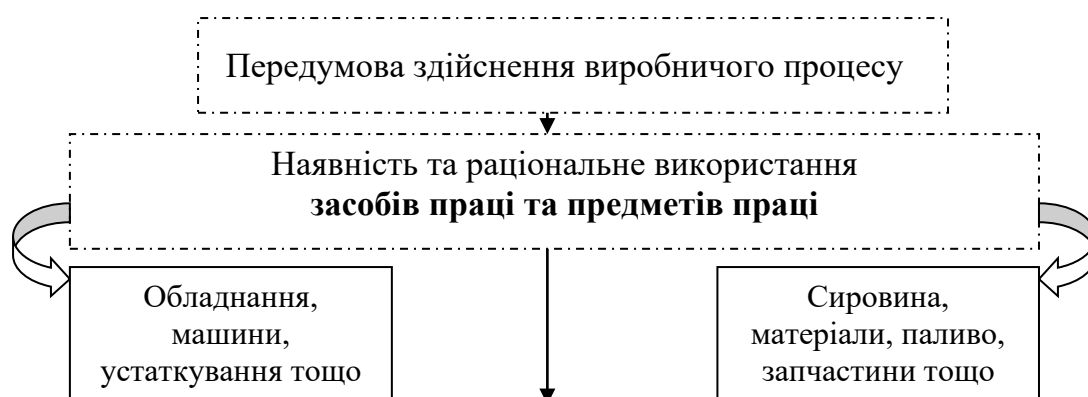
Додаткові: 1-4

Інтернет-ресурси: 1-3

Міні-лексикон: адміністративні витрати, виробничі запаси, витрати на збут, готова продукція, дохід від реалізації продукції, інші необоротні матеріальні активи, малоцінні швидкозношувальні предмети, нематеріальні активи, непрямі витрати, основні засоби, прямі витрати на виробництво продукції, фактична виробнича собівартість продукції, фактична собівартість реалізованої продукції, фінансовий результат від реалізації продукції.

5.1. Облік процесу придбання необоротних активів

Необхідність придбання необоротних і оборотних активів

Облік придбання необоротних активів:
✓ облік придбання основних засобів;
✓ облік придбання інших необоротних матеріальних активів;
✓ облік придбання нематеріальних активів

Облік придбання оборотних активів:
✓ облік придбання виробничих запасів;
✓ облік придбання малоцінних та швидкозношувальних предметів (МШП)

Облік придбання основних засобів та інших необоротних матеріальних активів

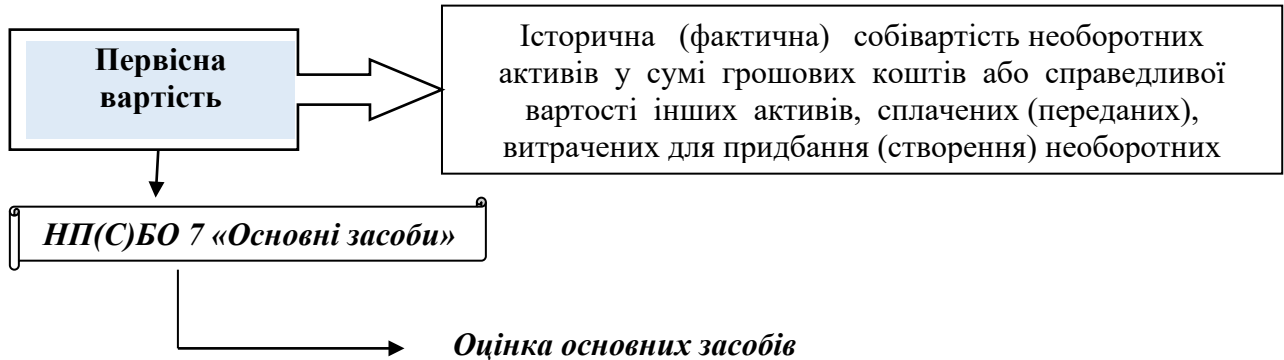
<i>Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»</i>
<p align="center">Основні засоби –</p> <p>матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)</p>

Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку	
Основні засоби	Інші необоротні матеріальні активи
1. Інвестиційна нерухомість	1. Бібліотечні фонди
2. Земельні ділянки	2. Малоцінні необоротні матеріальні активи
3. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	3. Тимчасові (не титульні) споруди
4. Будівлі, споруди та передавальні пристрої	4. Природні ресурси
5. Машини та обладнання	5. Інвентарна тара
6. Транспортні засоби	6. Предмети прокату
7. Інструменти, прилади, інвентар	7. Інші необоротні матеріальні активи
8. Тварини	
10. Багаторічні насадження	
11. Інші основні засоби	

Основні засоби зараховуються на баланс підприємства за **первісною вартістю**.

Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів – _____

Типові форми первинного обліку основних засобів
(наказ Міністерства статистики України
від 29.12.1995 р. № 352)

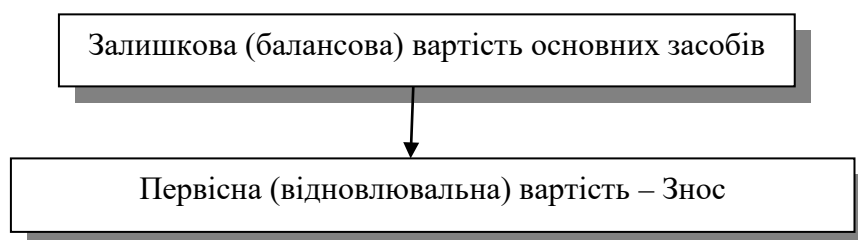
Надходження основних засобів	Оцінка основних засобів
<i>Придбання основних засобів</i>	<p>Первісна вартість включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); - реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів; - суми ввізного мита; - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі); - витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; - витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; - інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

<i>Примітка:</i> Фінансові витрати не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок запозичень (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до НП(С)БО 31 «Фінансові витрати»)	
<i>Безоплатне отримання основних засобів</i>	Первісна вартість дорівнює справедливій вартості на дату отримання з урахуванням вищезазначених витрат
<i>Отримання основних засобів від засновників до статутного капіталу</i>	Первісною вартістю визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням вищезазначених витрат
<i>Переведення до складу основних засобів оборотних активів</i>	Первісна вартість дорівнює собівартості оборотних активів, яка визначається згідно з П(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 16 «Витрати»
<i>Обмін основних засобів на подібні активи*</i>	Первісна вартість отриманого об'єкту дорівнює залишковій вартості переданого об'єкту. Якщо залишкова вартість переданого об'єкту більше його справедливої вартості, то первісна вартість отриманого об'єкту встановлюється на рівні справедливої вартості переданого об'єкту, а різниця відноситься на витрати звітного періоду
<i>Обмін основних засобів на неподібні активи</i>	Первісна вартість отриманого об'єкту дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу**, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.
<i>Збільшення (зменшення) первісної вартості</i>	Первісна вартість збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Залишкова вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів.

* *Подібні (однорідні) об'єкти* - _____

** *Немонетарні активи* - _____

В валюту балансу основні засоби включаються за *залишковою вартістю*.

Основні засоби в балансі відображаються разом з іншими необоротними матеріальними активами.

Рахунки для обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів

<i>Шифр та найменування рахунку за Планом рахунків</i>	<i>Характеристика рахунку</i>	<i>Шифр та найменування субрахунків до рахунків за Інструкцією про застосування Плану рахунків</i>
10 «Основні засоби»	<p>Призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості.</p> <p><i>За дебетом</i> відображається надходження основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта; сума дооцінки, <i>за кредитом</i> - вибуття основних засобів, сума уцінки.</p> <p><i>Дебетове сальдо</i> характеризує наявність основних засобів за первісною або переоціненою вартістю</p>	<p>100 Інвестиційна нерухомість 101 Земельні ділянки 102 Капітальні витрати на поліпшення земель 103 Будівлі та споруди 104 Машини та обладнання 105 Транспортні засоби 106 Інструменти, прилади та інвентар 107 Тварини 108 Багаторічні насадження 109 Інші основні засоби</p>
11 «Інші необоротні матеріальні активи»	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>111 Бібліотечні фонди 112 Малоцінні необоротні матеріальні активи 113 Тимчасові (не титульні) споруди 114 Природні ресурси 115 Інвентарна тара 116 Предмети прокату 117 Інші необоротні матеріальні активи</p>
15 «Капітальні інвестиції»	<p>Рахунок призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів.</p> <p><i>За дебетом</i> відображається збільшення зазначених витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, <i>за кредитом</i> - їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо).</p> <p><i>Дебетове сальдо</i> характеризує незавершені капітальні інвестиції</p>	<p>151 Капітальне будівництво 152 Придбання (виготовлення) основних засобів 153 Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів»</p>

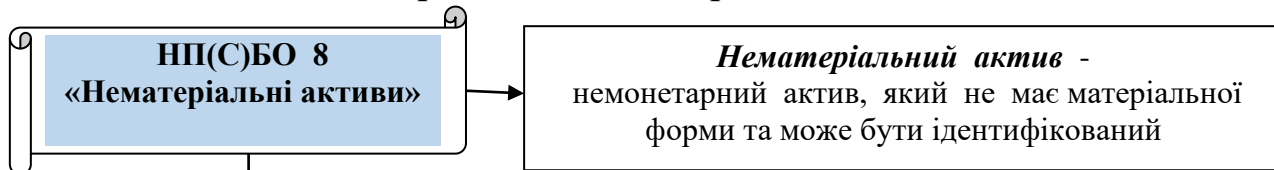
Аналітичний облік основних засобів	
<i>Порядок ведення</i>	По кожному інвентарному об'єкту в місцях зберігання або експлуатації основних засобів на інвентарних картках
<i>Інформація</i>	Технічна та економічна характеристика об'єкта, його місцезнаходження, первісна оцінка і переоцінка, норма і сума амортизаційних відрахувань
<i>Місця ведення</i>	Місця знаходження основних засобів за матеріально-відповідальними особами

Кореспонденція рахунків з обліку придбання основних засобів

№ пор.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
<i>I. Придбання основних засобів за плату (оплата послідуєча)</i>			
1.	Відображення вартості придбаного об'єкту основних засобів	152	631
2.	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	641	631
3.	Відображення сум послуг по монтажу, транспортуванню, реєстрації тощо об'єкту основних засобів	152	631
4.	Відображення суми податкового кредиту по ПДВ до вартості послуг	641	631
5.	Зарахування об'єктів до складу основних засобів	10	152
6.	Оплата постачальникам та іншим кредиторам	631	311
<i>II. Безоплатне одержання основних засобів</i>			
1.	Відображення вартості безоплатно одержаних основних засобів	10	424
2.	Відображення сум послуг по монтажу, транспортуванню, реєстрації тощо об'єкту основних засобів	152	631
3.	Відображення суми податкового кредиту по ПДВ до вартості послуг	641	631
4.	Зарахування витрат до складу первісної вартості безоплатно одержаних засобів	10	152
<i>Інші операції з придбання (виготовлення) основних засобів</i>			

Примітка: Методика обліку придбання інших необоротних матеріальних активів аналогічна методиці обліку придбання основних засобів.

Облік придбання нематеріальних активів

- ✓ права користування природними ресурсами _____
- ✓ права користування майном _____
- ✓ права на комерційні позначення _____
- ✓ привілеї, патенти _____
- ✓ права на об'єкти промислової власності _____
- ✓ авторське право та суміжні з ним права _____
- ✓ інші нематеріальні активи _____

Не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені: _____

Оцінка нематеріальних активів при придбанні

<i>Надходження нематеріальних активів</i>	<i>Оцінка нематеріальних активів</i>
<i>Придбання</i>	_____ _____ _____
<i>Обмін на подібні активи</i>	_____ _____ _____
<i>Обмін на неподібні активи</i>	_____ _____ _____
<i>Безоплатне отримання</i>	_____ _____ _____
<i>Отримання від засновників до статутного капіталу</i>	_____ _____ _____
<i>Отримання внаслідок об'єднання підприємств</i>	_____ _____ _____

<i>Створення підприємством</i>	_____

<i>Збільшення первісної вартості</i>	_____

Кореспонденція рахунків з обліку придбання нематеріальних активів

№ пор.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
<i>I. Придбання нематеріальних активів за плату (оплата попередня)</i>			
1.	Перерахування з поточного рахунку попередньої оплати за нематеріальний актив	371	311
2.	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	641	644
3.	Відображення вартості придбаного об'єкту нематеріальних активів	154	631
4.	Відображення суми податкових розрахунків за податковим кредитом з ПДВ	644	631
5.	Зарахування об'єкту до складу нематеріальних активів	12	154
6.	Зарахування авансу	631	371
<i>Інші операції з придбання нематеріальних активів</i>			

5.2. Облік процесу придбання виробничих запасів

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»

Запаси - активи, які:

- ✓ утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- ✓ перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- ✓ утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою.

Класифікація запасів для цілей бухгалтерського обліку

- ➔ сировина, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, розподілу, передачі, обслуговування виробництва й адміністративних потреб
- ➔ незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, в установах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством/установою ще не визнано доходу
- ➔ готова продукція, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом
- ➔ товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством/установою з метою подальшого продажу
- ➔ малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року
- ➔ поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за П(С)БО 9, а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання

Одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх *найменування або однорідна група*

До виробничих запасів відносяться: сировина, основні й допоміжні матеріали, ін. та незавершене виробництво.

Виробничі запаси надходять на підприємство на підставі укладених **договорів** (купівлі-продажу, поставки, бартерної угоди тощо).

Типові форми первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів (наказ Міністерства статистики України від 21 червня 1996 року №193)

Оцінка запасів при придбанні

Придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за **первісною вартістю**

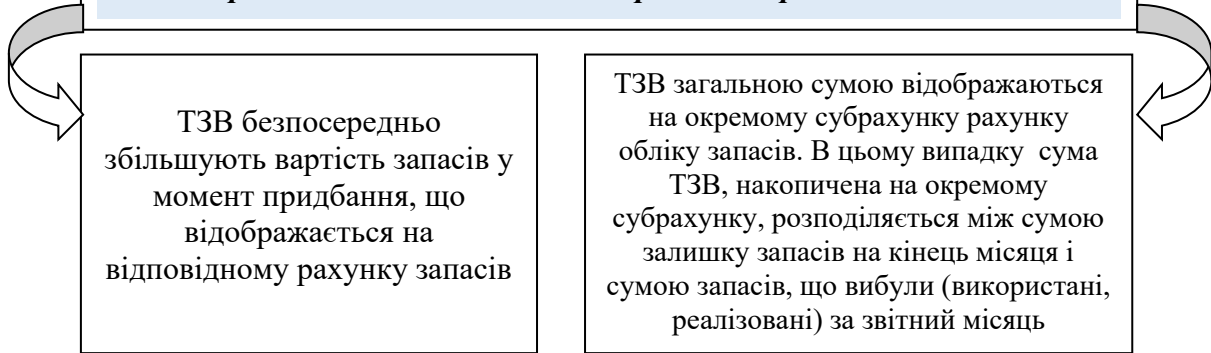
П(С)БО 9 «Запаси»**Оцінка запасів**

Надходження запасів	
<i>Придбання за плату*</i>	<p>Первісна вартість включає такі фактичні витрати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; - суми ввізного мита; - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству/установі; - транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів); - інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях. До таких витрат, зокрема, належать прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати підприємства/установи на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів.
<i>Виготовлення власними силами</i>	Первісною вартістю визнається їхня виробнича собівартість, яка визначається за НП(С)БО 16 «Витрати»
<i>Отримання в якості внеску до статутного капіталу</i>	Первісною вартістю визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням вищезазначених витрат
<i>Безоплатне отримання</i>	Первісна вартість дорівнює справедливій вартості на дату отримання з урахуванням вищезазначених витрат
<i>Обмін на подібні активи</i>	Первісна вартість дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду.
<i>Обмін на неподібні активи</i>	Первісною вартістю визнається справедлива вартість отриманих запасів

* У разі, якщо на момент оприбуткування запасів неможливо достовірно визначити їх первісну вартість, такі запаси можуть оцінюватися та відображатися за справедливою вартістю з наступним коригуванням до первісної вартості

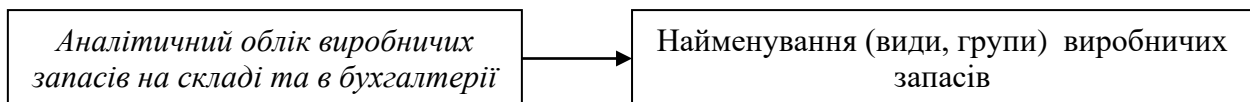
► Не включаються до первісної вартості запасів, а належать до витрат того періоду, в якому вони були здійснені (встановлені): _____

Варіанти включення ТЗВ до вартості виробничих запасів

Синтетичний облік виробничих запасів

<i>Шифр та найменування рахунку за Планом рахунків</i>	<i>Характеристика рахунку</i>	<i>Шифр та найменування субрахунків до рахунку за Інструкцією про застосування Плану рахунків</i>
20 «Виробничі запаси»	<p>Призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у т.ч. сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва.</p> <p><i>За дебетом</i> відображаються надходження запасів на підприємство, їх дооцінка, <i>за кредитом</i> - витрачання на виробництво(експлуатацію,будівництво), переробку, відпуск (передачу) на сторону,уцінка тощо.</p> <p><i>Сальдо</i> показує наявність належних підприємству запасів</p>	<p>201 Сировина й матеріали 202Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби 203 Паливо 204 Тара й тарні матеріали 205 Будівельні матеріали 206 Матеріали, передані в переробку 207 Запасні частини 208 Матеріали сільськогосподарського призначення 209 Інші матеріали</p>

Кореспонденція рахунків з обліку придбання виробничих запасів

№ пор.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
I. Придбання виробничих запасів у вітчизняних постачальників (оплата – послідуєча)			
1.	Відображення вартості матеріалів, що надійшли від постачальника та оприбутковані на складі	20	631
2.	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	641	631
3.	Відображення сум транспортно-заготівельних витрат	20 *	63, 685, 66, 65, ін.
4.	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ по відповідних ТЗВ	641	63, 685
5.	Відображення оплати постачальнику за матеріали з поточного рахунку	631	311
II. Придбання виробничих запасів у вітчизняних постачальників (оплата – попередня)			
1.	Відображення попередньої оплати постачальнику за матеріали	371	311
2.	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	641	644
3.	Відображення вартості запасів, що надійшли від постачальника та оприбутковані на складі	20	631
4.	Відображення суми податкових розрахунків по податковому кредиту з ПДВ	644	631
5.	Зарахування авансу	631	371
III. Інші операції з придбання МПП			

* Згідно обраного варіанту обліку ТЗВ на підприємстві

✓ Якщо ТЗВ загальною сумою відображаються на окремому субрахунку рахунку обліку запасів підприємства –

наприкінці звітної місяця виникає
необхідність визначити та списати відповідну
частину ТЗВ на витрачену частину матеріалів

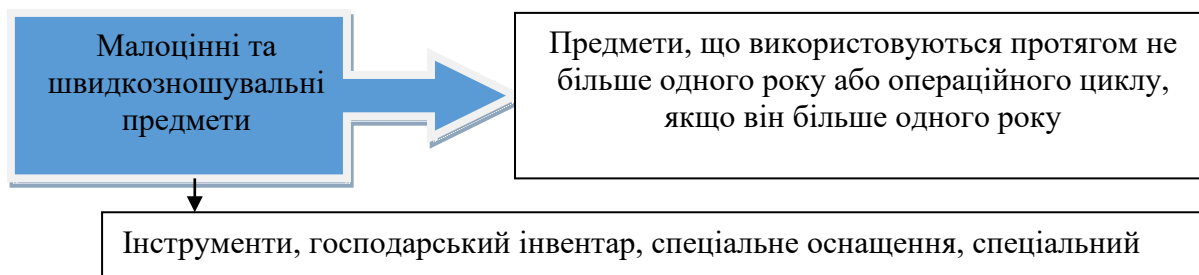

Завдяки цьому матеріали будуть списані за фактичною собівартістю

Розрахунок розподілу ТЗВ за _____ місяць 20__ р.

<i>Зміст</i>	<i>Вартість матеріалів за обліковими цінами</i>	<i>ТЗВ</i>	<i>Фактична собівартість</i>
1. Залишок на початок місяця			
2. Надійшло за місяць			
Разом			
3. Середній відсоток ТЗВ			
4. Витрачено матеріалів:			
5. На виробництво продукції			
6. На загальновиробничі потреби			
7. На загальногосподарські потреби			
8. Разом витрачено			
9. Залишок на кінець місяця			

Облік придбання малоцінних та швидкозношувальних предметів

Синтетичний облік МШП

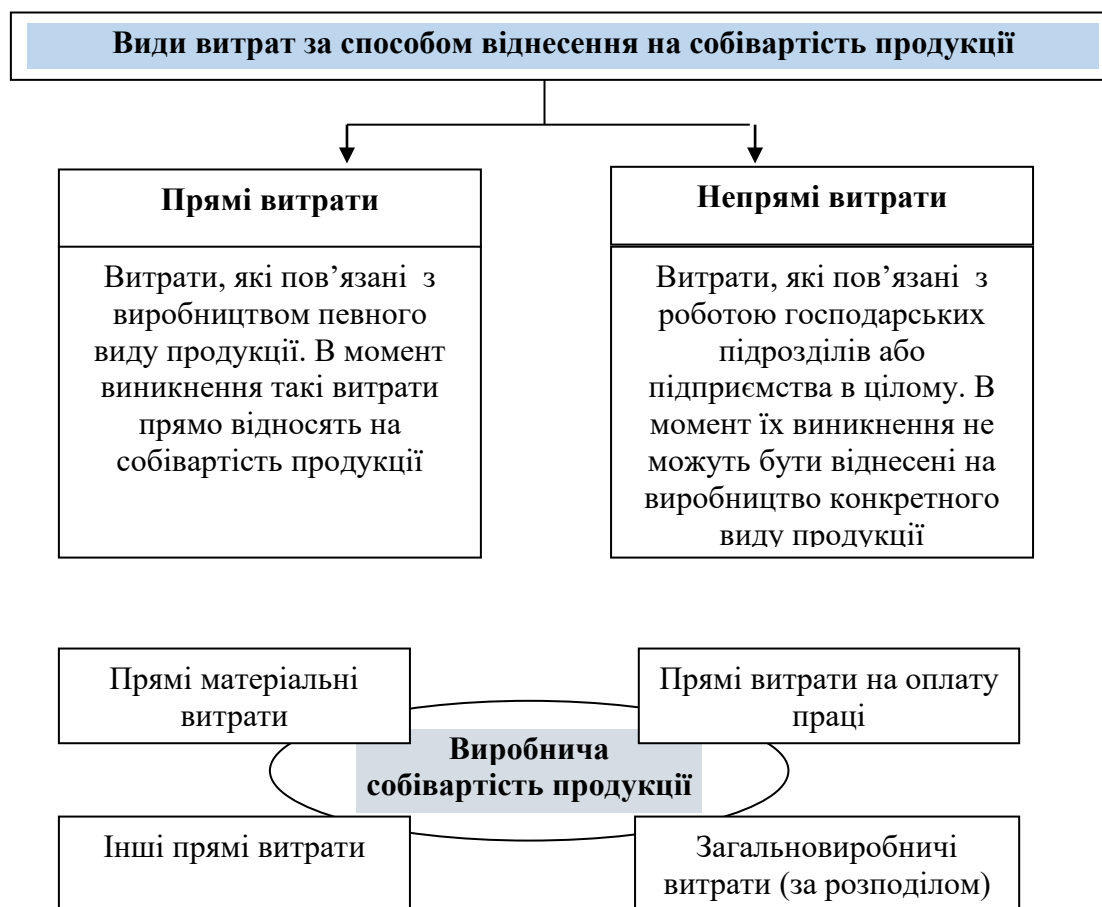
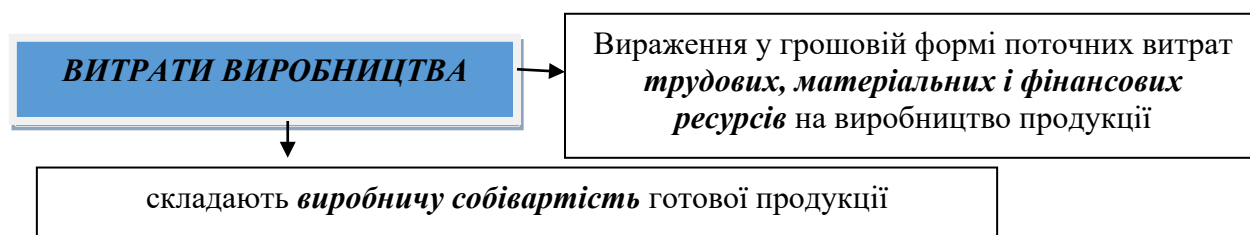
<i>Шифр та найменування рахунку за Планом рахунків</i>	<i>Характеристика рахунку</i>
22 «Малоцінні та швидкозношувальні предмети»	_____

Аналітичний облік малоцінних та швидкозношуваних предметів ведеться за видами предметів по однорідних групах, установлених, виходячи з потреб підприємства.

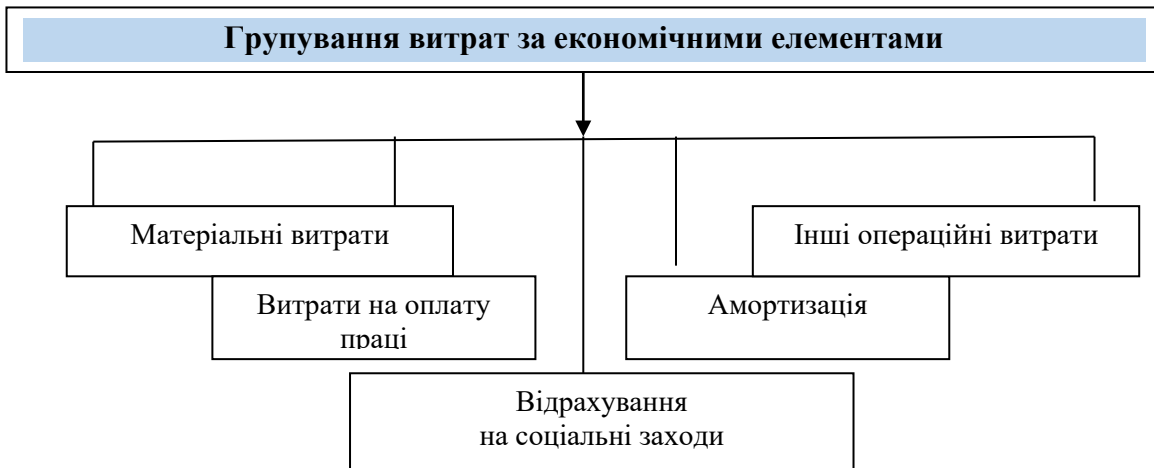
Кореспонденція рахунків з обліку малоцінних та швидкозношувальних предметів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Придбання за плату МШП	22	631
2. Податковий кредит з ПДВ	641	631
3. Оплата за МШП з поточного рахунку	631	311
4. Безоплатне отримання МШП	22	718

5.3. Облік процесу виробництва та визначення собівартості продукції

Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) встановлюється підприємством.

Матеріальні витрати _____
Витрати на оплату праці _____
Відрахування на соціальні заходи _____
Амортизація _____
Інші операційні витрати _____

Номенклатура статей калькуляції

- ✓ Сировина і матеріали;
- ✓ Покупні комплектуючі вироби, напівфабрикати, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх організацій і підприємств;
- ✓ Паливо та енергія на технологічні потреби;
- ✓ Зворотні відходи (віднімаються);
- ✓ Основна заробітна плата;
- ✓ Додаткова заробітна плата;
- ✓ Відрахування на соціальні заходи;
- ✓ Інші виробничі витрати;
- ✓ Розподілені загальновиробничі витрати;
- ✓ Втрати від технічно неминучого браку (витрати на виправлення браку у межах установлених норм;
- ✓ Побіжна продукція (вираховується)

Облік прямих витрат на виробництво

Рахунок 23 «Виробництво»*

<i>Характеристика рахунку</i>
<i>Сальдо</i> – незавершене виробництво на початок місяця;
<i>За дебетом</i> – прямі матеріальні витрати, прямі трудові витрати та інші прямі витрати, розподілені загальновиробничі витрати, втрати від браку продукції (робіт, послуг);
<i>За кредитом</i> – суми фактичної виробничої собівартості заведеної виробництвом продукції (у дебет рахунків 26, 27), виконаних робіт та послуг (у дебет рахунків 90)

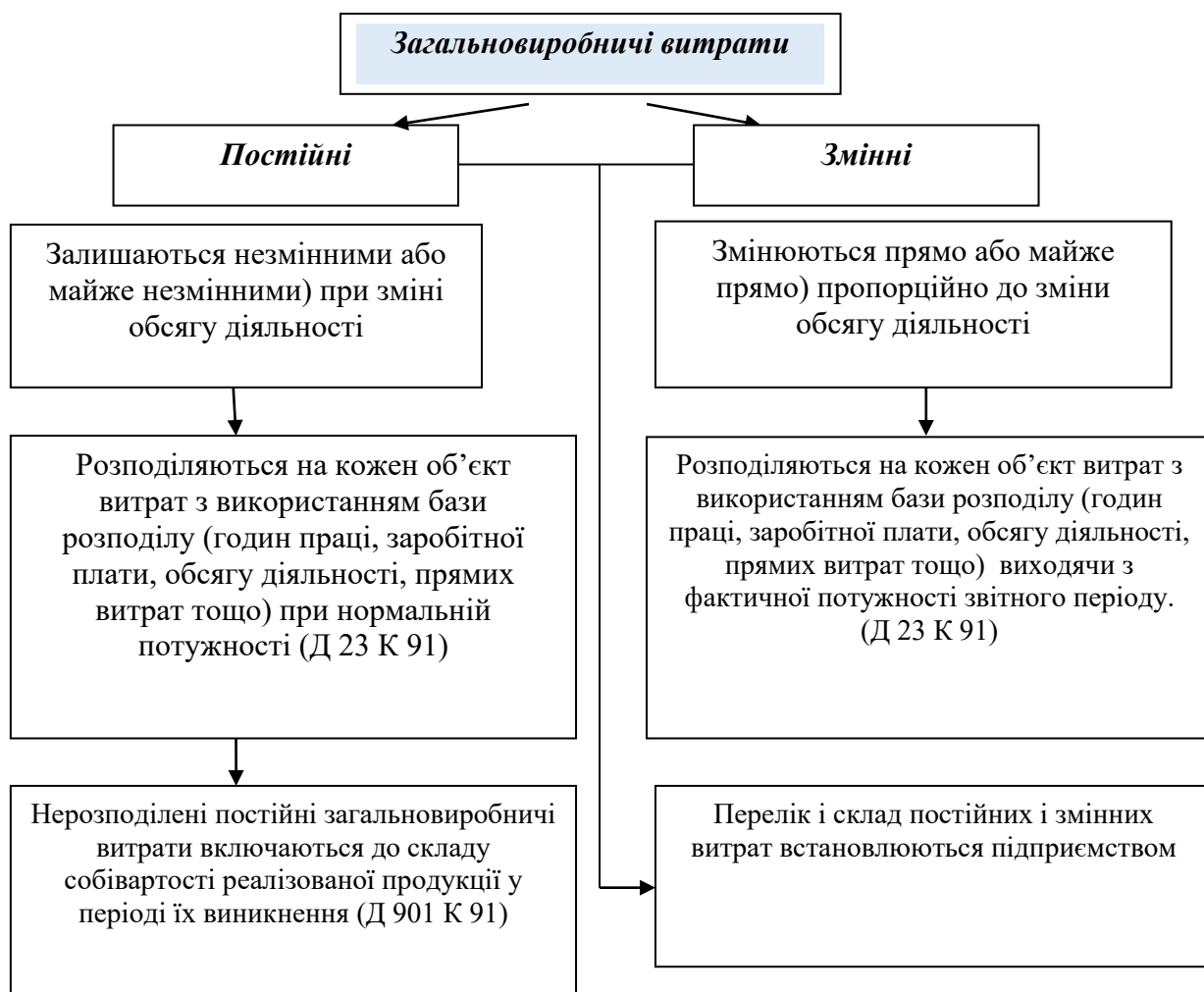
* Аналітичний облік на рахунку 23 "Виробництво" ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції. На великих підприємствах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами та центрами витрат і відповідальності.

Облік непрямих витрат на виробництво

Рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»*

<i>Характеристика рахунку</i>
За дебетом – сума визнаних загальновиробничих витрат;
За кредитом – щомісячне, за відповідним розподілом списання витрат на рахунки 23 «Виробництво» та 90 «Собівартість»

*Аналітичний облік загальновиробничих витрат ведеться за місцями виникнення, центрами і статтями витрат.

Приклад розподілу загальновиробничих витрат наведено в Додатку А до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Кореспонденція рахунків з обліку витрат на виробництво

№ пор.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Нараховано орендодавцю за послуги оренди приміщення цеху	91	631
2.	Відображено суму податкового кредиту по ПДВ по послугах оренди	641	631
3.	Видано зі складу матеріали на потреби виробництва	23	201
4.	Видано зі складу матеріали на потреби загальновиробничого характеру	91	201
5.	Нарахована оплата праці робітникам виробництва	23	661
6.	Проведені відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з суми нарахованої оплати праці робітникам виробництва	23	651
7.	Нарахована оплата праці апарату цехового управління	91	661
8.	Проведені відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з суми нарахованої оплати праці апарату цехового управління	91	65
9.	Нарахована амортизація основних засобів виробничого призначення	23	131
10.	Наприкінці місяця розподілено та списано загальновиробничі витрати на витрати виробництва	23	91
11.	Відображено випуск готової продукції за фактичною собівартістю	26	23

Примітка: СМП та інші організації, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності, для обліку витрат можуть використовувати **тільки рахунки класу 8** «Витрати за елементами» із списанням по дебету рахунку 23 «Виробництво» щомісячно сум в частині прямих і загальновиробничих витрат. Інші підприємства рахунки 8 класу можуть використовувати **для узагальнення інформації про витрати за елементами** з щомісячним списанням сальдо рахунків у кореспонденції з рахунком 23 «Виробництво» і рахунками класу 9 «Витрати діяльності».

Визначення фактичної виробничої собівартості продукції

Дебет	23 «Виробництво»	Кредит
Сальдо (Сп): вартість незавершеного виробництва на початок місяця		X
За дебетом: прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати, а також розподілені загальновиробничі витрати і втрати від браку продукції (робіт, послуг) з технологічних причин		За кредитом: вартість фактичної виробничої собівартості завершеної виробництвом готової продукції (у дебет рахунків 26, 27), вартість виконаних робіт і послуг (у дебет рахунку 90), собівартість виготовлених у допоміжних (підсобних) виробництвах виробів, робіт, послуг (інструменту, енергії, ремонтно-транспортних послуг тощо)
Об. Сума витрат на виробництво за місяць		Об. Фактична виробнича собівартість продукції
Сальдо (Ск): вартість незавершеного виробництва на кінець місяця		X

**Фактична виробнича собівартість продукції за даними рахунку 23 "Виробництво" =
Сп + Од - Ск**

Рахунки для обліку витрат, які не включаються до собівартості продукції

↓
92 «Адміністративні витрати»
93 «Витрати на збут»
94 «Інші витрати операційної діяльності»
↓

<i>Характеристика рахунків</i>
<i>За дебетом</i> – сума визнаних витрат; <i>За кредитом</i> – списання на рахунок 79 «Фінансові результати»

Адміністративні витрати _____

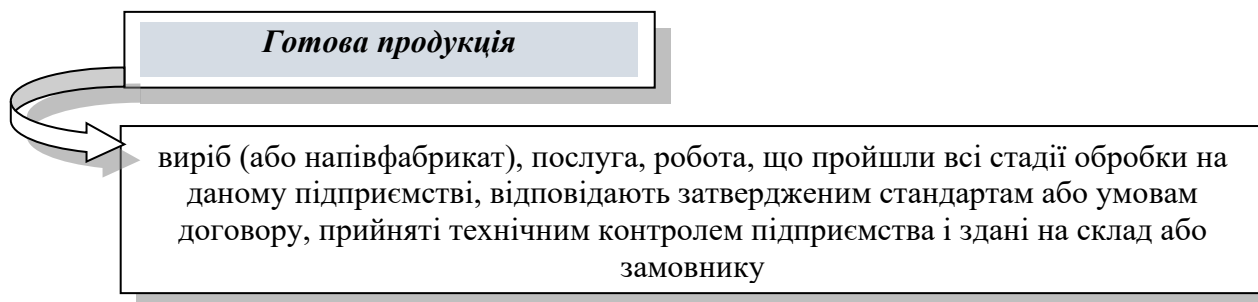
Витрати на збут _____

Інші операційні витрати _____

Кореспонденція рахунків з обліку витрат, пов'язаних з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)

№ пор.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Нараховано орендодавцю за послуги оренди приміщення адміністративного призначення	92	631
2	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ по послугах оренди	641	631
3	Видано зі складу матеріали на загальногосподарські потреби	92	201
4	Видано зі складу матеріали на пакування готової продукції	93	201
5	Нарахована оплата праці адміністративному персоналу	92	661
6	Нарахована оплата праці працівникам, що забезпечують збут продукції	93	661
7	Проведені відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з суми нарахованої оплати праці	92, 93	651
8	Нарахована амортизація основних засобів загальногосподарського призначення	92	131
9	Нарахована заборгованість за перевезення готової продукції до покупця	93	631
10	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ по транспортних витратах	641	631

5.4. Облік реалізації готової продукції та фінансових результатів від реалізації продукції

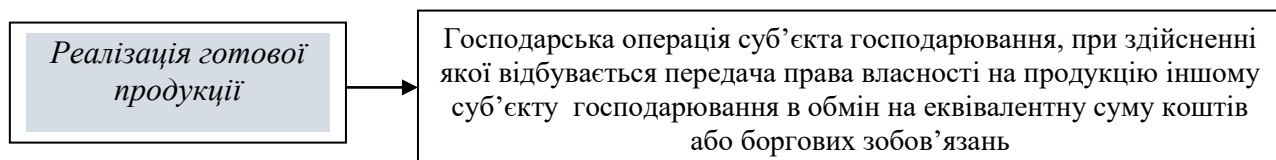

Рахунок 26 "Готова продукція"

<i>Характеристика рахунку</i>	
<i>За дебетом</i>	відображається надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю або за нормативною вартістю.
<i>За кредитом</i>	– вибуття готової продукції за фактичною собівартістю
<i>Сальдо</i>	– залишок готової продукції за фактичною собівартістю

Кореспонденція рахунків з обліку випуску готової продукції

№ пор.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Оприбутковано готову продукцію на складі за обліковими цінами	26	23
2	На різницю між фактичною собівартістю і обліковими цінами (позитивний запис або сторно)	26	23

Для визначення фінансового результату від реалізації (валового прибутку чи валового збитку) дохід (виручка) від реалізації порівнюється з собівартістю реалізованої продукції.

Умови визнання доходу (виручки) від реалізації продукції

- ▶ Покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- ▶ Підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованими товарами
- ▶ Сума доходу (виручки) може бути достовірно визначена
- ▶ Є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені

Оцінка доходу

Дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню

Собівартість реалізованої продукції

Складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат

Рахунки (субрахунки) для обліку реалізації готової продукції

Шифр та найменування рахунку (субрахунку) за Планом рахунків	Характеристика рахунку (субрахунку)
701 "Дохід від реалізації готової продукції"	<i>За кредитом</i> - збільшення (одержання) доходу, <i>За дебетом</i> – суми непрямих податків (ПДВ, акцизного податку та інших зборів та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати»
901 "Собівартість реалізованої готової продукції"	<i>За дебетом</i> – виробнича собівартість реалізованої готової продукції, <i>За кредитом</i> – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати»

Кореспонденція рахунків з обліку реалізації готової продукції

№ пор.	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
I. Реалізація готової продукції (оплата - послідуєча)			
1.	На вартість відвантаженої продукції вітчизняним покупцям за цінами реалізації	361	701
2.	На суму податкового зобов'язання по ПДВ	701	641
3.	На суму акцизного податку	701	641
4.	На фактичну собівартість реалізованої готової продукції	901	26
5.	Віднесення на собівартість реалізації частини загальновиробничих витрат за розподілом	901	91
6.	Зарахування на поточний рахунок оплати від покупців за готову продукцію	311	361
II. Реалізація готової продукції (оплата - попередня)			
1.	Зарахування на поточний рахунок попередньої оплати від покупців за готову продукцію	311	681
2.	На суму податкового зобов'язання по ПДВ	643	641
3.	На вартість відвантаженої продукції за цінами реалізації	361	701
4.	Списання податкових розрахунків за податковими зобов'язаннями з ПДВ	701	643
5.	На фактичну собівартість реалізованої готової продукції	901	26
6.	Зарахування авансу	681	361
7.	Віднесення на собівартість реалізації частини загальновиробничих витрат за розподілом	901	91
Визначення фінансового результату від реалізації готової продукції (за даними субрахунку 791 «Результат операційної діяльності») наприкінці звітного періоду			
1	Списання суми чистого доходу на фінансові результати	701	791
2	Списання собівартості реалізованої готової продукції на фінансові результати	791	901
Віднесення витрат операційної діяльності, які не включають до собівартості готової продукції на фінансові результати наприкінці звітного періоду			
3	Списання адміністративних витрат на фінансові результати	791	92
4	Списання витрат на збут на фінансові результати	791	93
5	Списання інших операційних витрат на фінансові результати	791	94

Наприкінці звітного періоду (кварталу, року) сальдо по субрахунку 791 «Результат операційної діяльності» відноситься на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Додаткові записи за темою:

Контрольні питання

1. Яке визначення основних засобів? Яка їх оцінка при придбанні?
2. Які рахунки застосовуються для обліку придбання основних засобів? Яка їх характеристика?
3. Яка основна кореспонденція рахунків з обліку придбання основних засобів?
4. Яке визначення інших необоротних матеріальних активів? Яка основна кореспонденція рахунків з обліку їх придбання?
5. Яке визначення нематеріальних активів? Яка основна кореспонденція рахунків з обліку їх придбання?
6. Яке визначення виробничих запасів підприємства? Яка їх оцінка при придбанні?
7. Які варіанти обліку транспортно-заготівельних витрат? В чому їх суть?
8. Які рахунки (субрахунки) використовуються для обліку виробничих запасів? Яка їх характеристика?
9. Що є об'єктами обліку в процесі виробництва?
10. Як класифікуються витрати на виробництво продукції?
11. Які рахунки призначені для обліку витрат на виробництво продукції? Яка їх характеристика?
12. Яким чином визначити фактичну виробничу собівартість готової продукції?
13. Яка кореспонденція рахунків з обліку витрат на виробництво продукції?
14. Які витрати операційної діяльності не включаються до собівартості продукції? Як ведеться їх облік?
15. Що є готовою продукцією? Яка характеристика рахунку 26 «Готова продукція»?
16. Яка кореспонденція рахунків з обліку випуску готової продукції?
17. Що є об'єктами обліку в процесі реалізації продукції?
18. Які умови визнання та оцінка доходу від реалізації продукції?
19. Що являє собою собівартість реалізованої продукції? Як вона розраховується?
20. Які рахунки використовуються для обліку реалізації готової продукції? Яка їх характеристика?
21. Яка кореспонденція рахунків з обліку реалізації готової продукції?
22. Який порядок визначення фінансових результатів від реалізації продукції?

Тема 6. Основи організації бухгалтерського обліку на підприємстві

План

- 6.1. Сутність облікового циклу на підприємстві
- 6.2. Облікові регістри та їх характеристика
- 6.3. Форми бухгалтерського обліку
- 6.4. Основи фінансової звітності
- 6.5. Облікова політика підприємства

Рекомендовані джерела:

Нормативні: 2, 3, 4, 5, 7, 14, 15, 16, 17

Основні: 1-3

Додаткові: 1-4

Інтернет-ресурси: 1-3

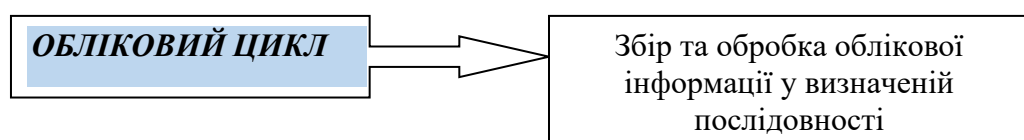

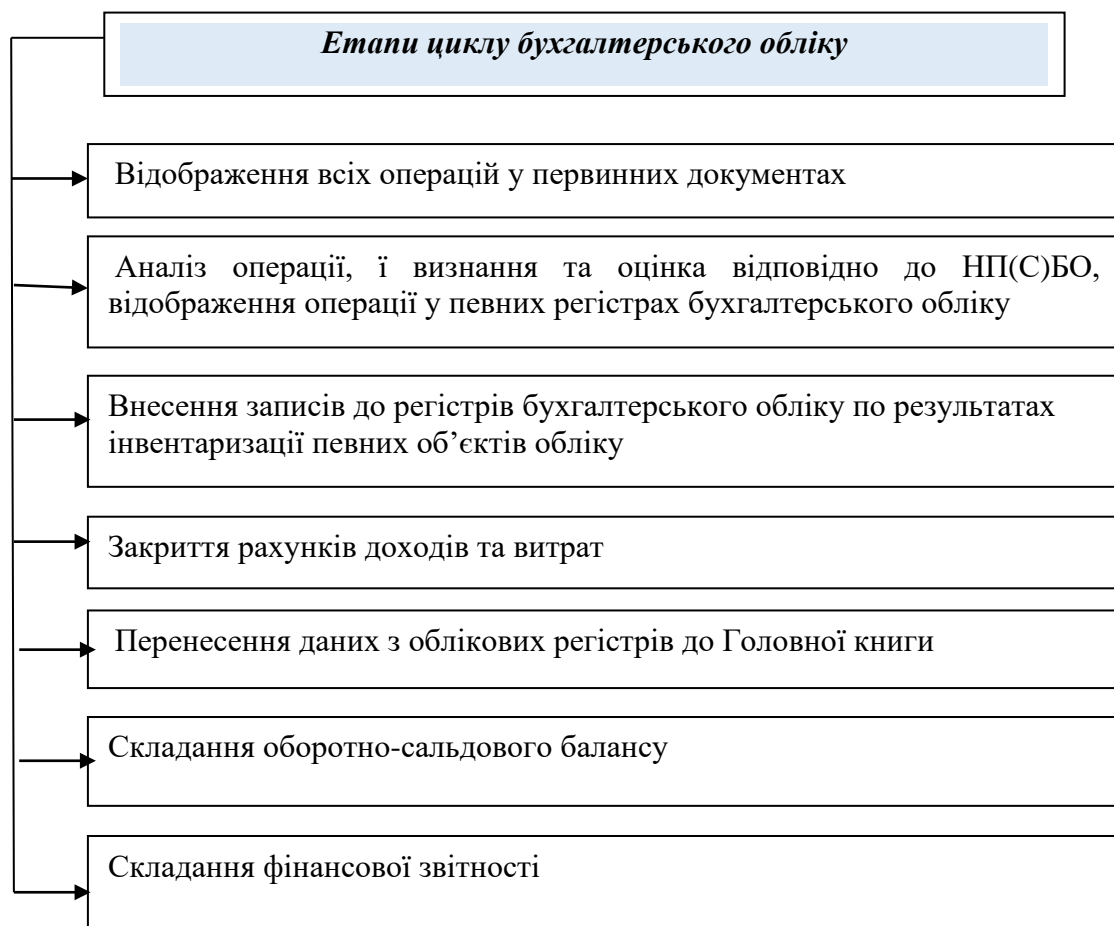
Міні-лексикон: Головна книга, журнал, обліковий цикл, облікова політика, регістри бухгалтерського обліку, систематичний запис, форма бухгалтерського обліку, форма організації бухгалтерського обліку, хронологічний запис.

6.1. Сутність облікового циклу на підприємстві

Облікова система кожного підприємства призначена для збору, обробки інформації про підприємство та періодичного звітування з неї.

Фінансові звіти складаються наприкінці кожного звітного (облікового) періоду. В обліковій системі за цей період повинна бути зібрана і опрацьована інформація про всі господарські операції, що мали місце на підприємстві.

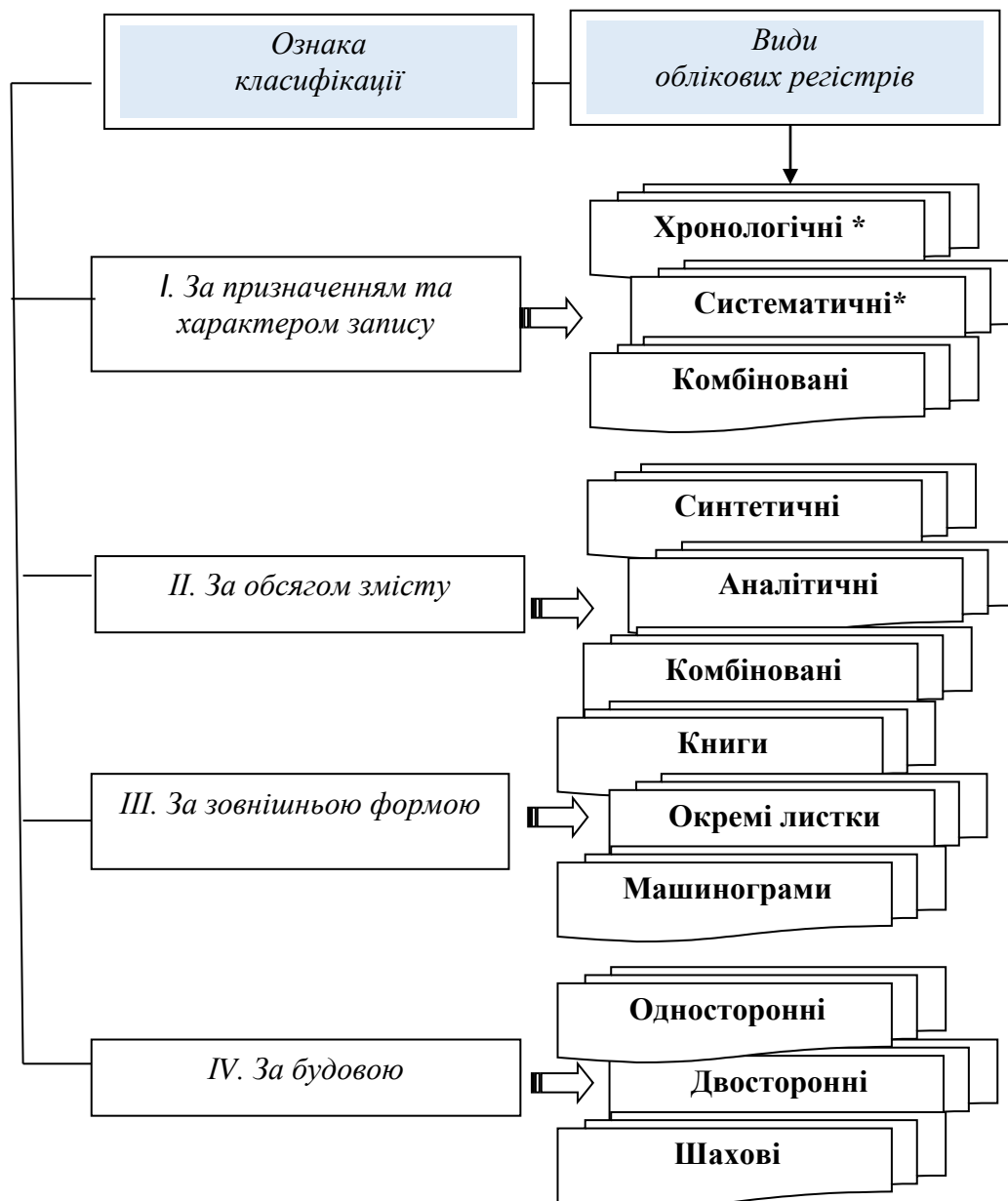

6.2. Облікові регістри та їх характеристика

Підприємства, що складають облікові регістри на електронних носіях, зобов'язані забезпечити технічні засоби для їх відтворення у зручному для читання вигляді.

Класифікація облікових реєстрів

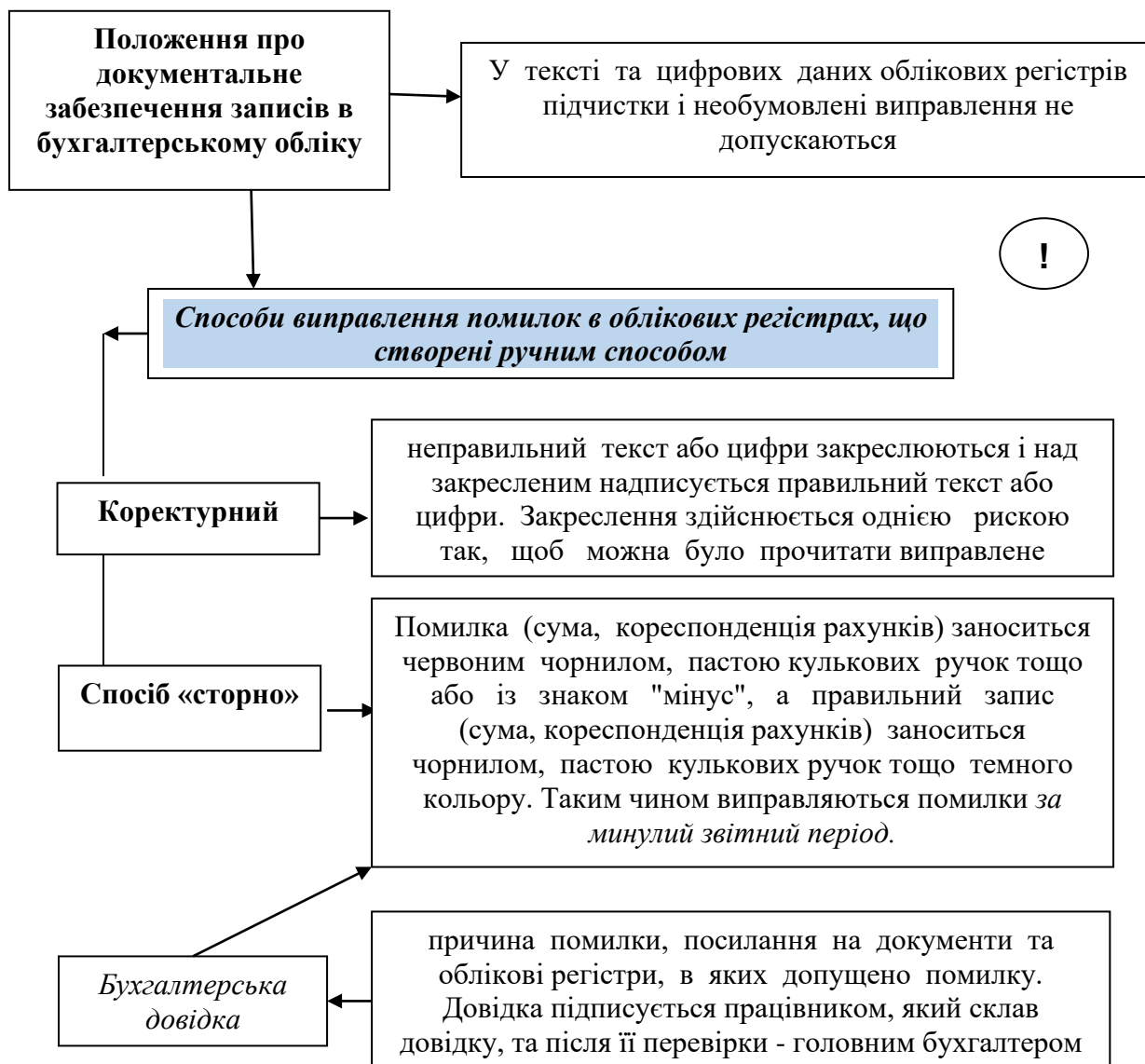

* **Хронологічний запис** – запис господарських операцій у календарній послідовності їх здійснення.

** **Систематичний запис** – запис господарських операцій на відповідних синтетичних та аналітичних рахунках.

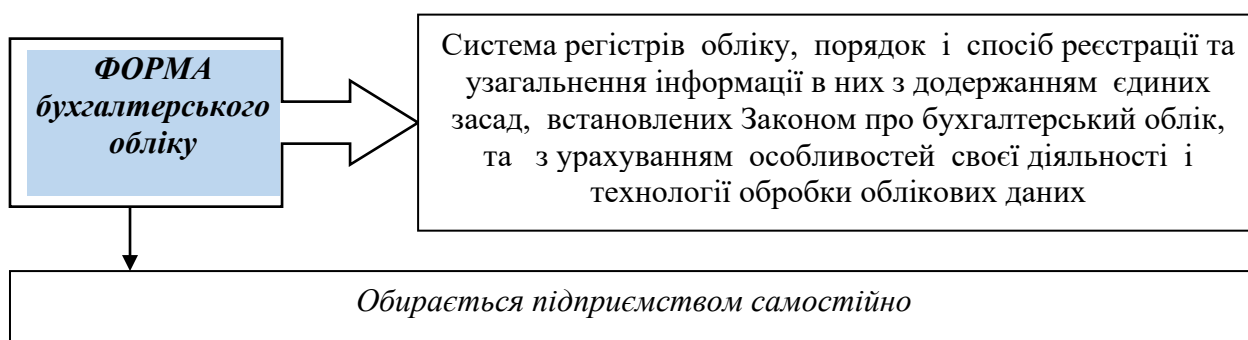
Форми облікових реєстрів, порядок записів у них, обробки та використання необхідної інформації визначаються відповідними нормативними документами про порядок їх застосування.

Виправлення помилок у документах і регістрах, що створені у формі електронного документа, здійснюється відповідно до законодавства.

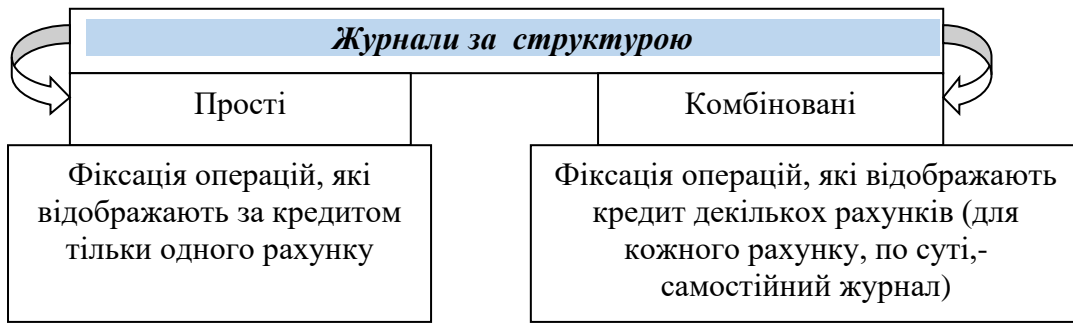
6.3. Форми бухгалтерського обліку та їх характеристика

Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку №356, затв. наказом МФУ від 29.12.2000 р.

Визначають систему регістрів спрямованих на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій та інших юридичних осіб (крім банків і бюджетних установ), їх філій, відділень, представництв незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності на накопичення аналітичних даних про склад і рух активів, капіталу і зобов'язань, доходів, витрат, фінансових результатів

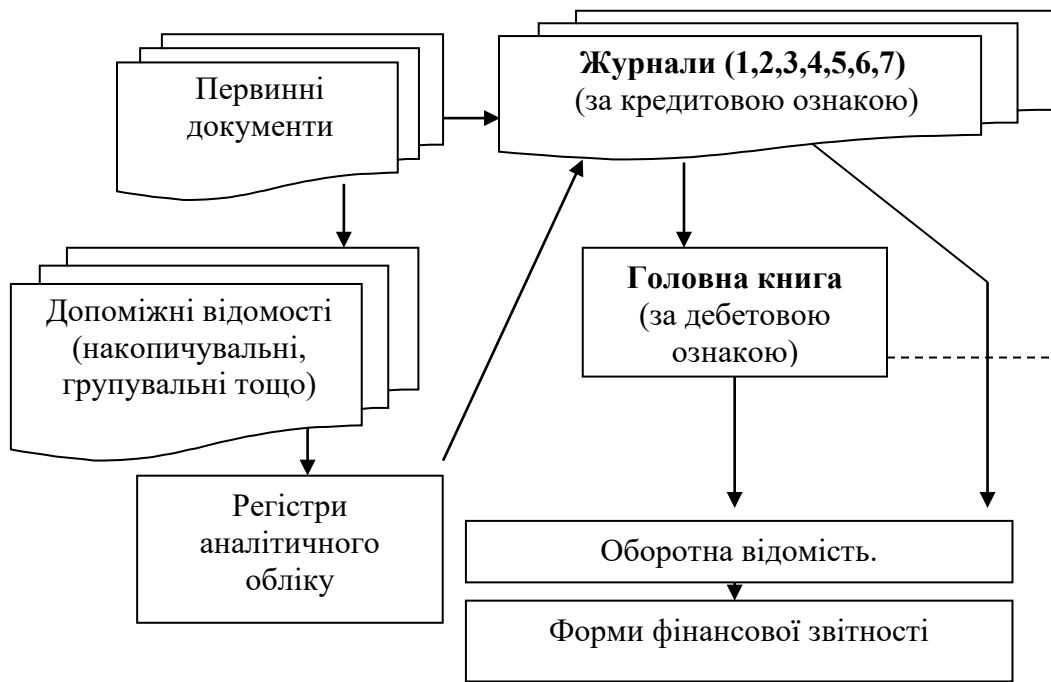

Журнали заповнюються:

- ✓ на основі первинних документів;
- ✓ при великій кількості первинних документів – на основі накопичувальних відомостей.

З журналів-ордерів підсумкові дані щомісяця переносяться в Головну книгу.

Схема журнальної форми обліку

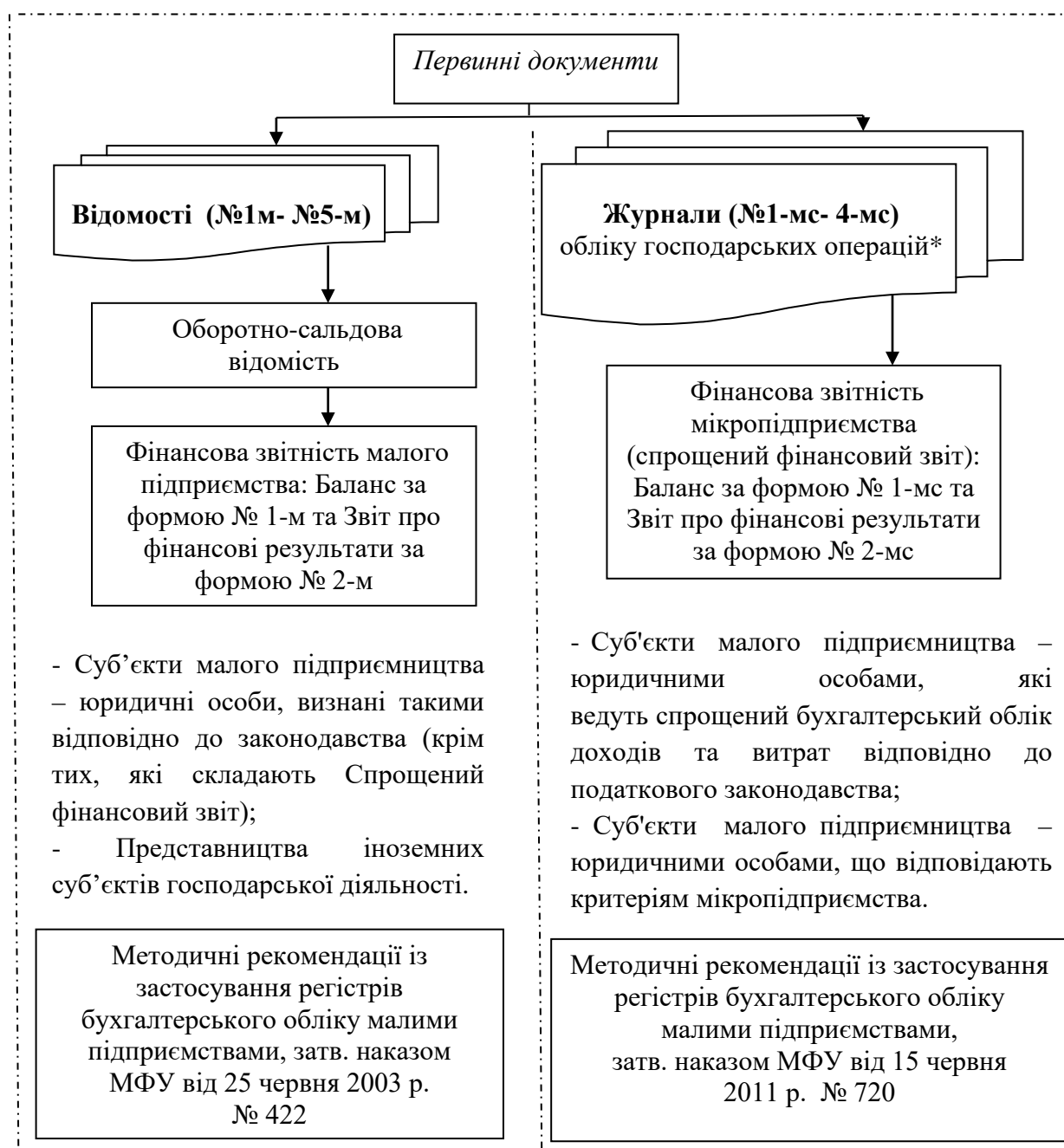

Головна книга

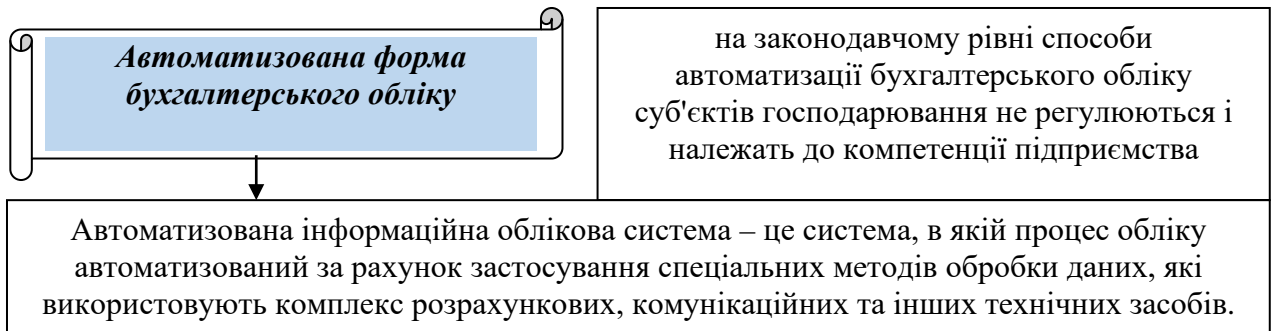
Рахунок

Місяць	З кредиту рахунку					в дебет рахунків					Разом оборот по кредиту	Разом оборот по дебету	Сальдо рахунку	
	№ ___	№ ___	№ ___	№ ___	№ ___	№ ___	№ ___	№ ___	№ ___	Дебет			Кредит	

Схема спрощеної форми бухгалтерського обліку

* За потреби, зокрема у разі значного обсягу господарських операцій, додатково можуть застосовуватися відомості обліку господарських операцій та інші додаткові реєстри (Відомості 1.1-мс, 1.2-мс, 2.1-мс, 2.2-мс, 4.1-мс)

Це цікаво

В «Трактаті про рахунки і записи» описана форма обліку, регістрами якої були:

- *Пам'ятна книга* (для реєстрації всіх операцій в момент їх здійснення);
- *Журнал* (до журналу заносились записи з Пам'ятної книги з вказівкою кореспондуючих рахунків);
- *Головна книга* (до книги щоденно переносились записи з журналу).

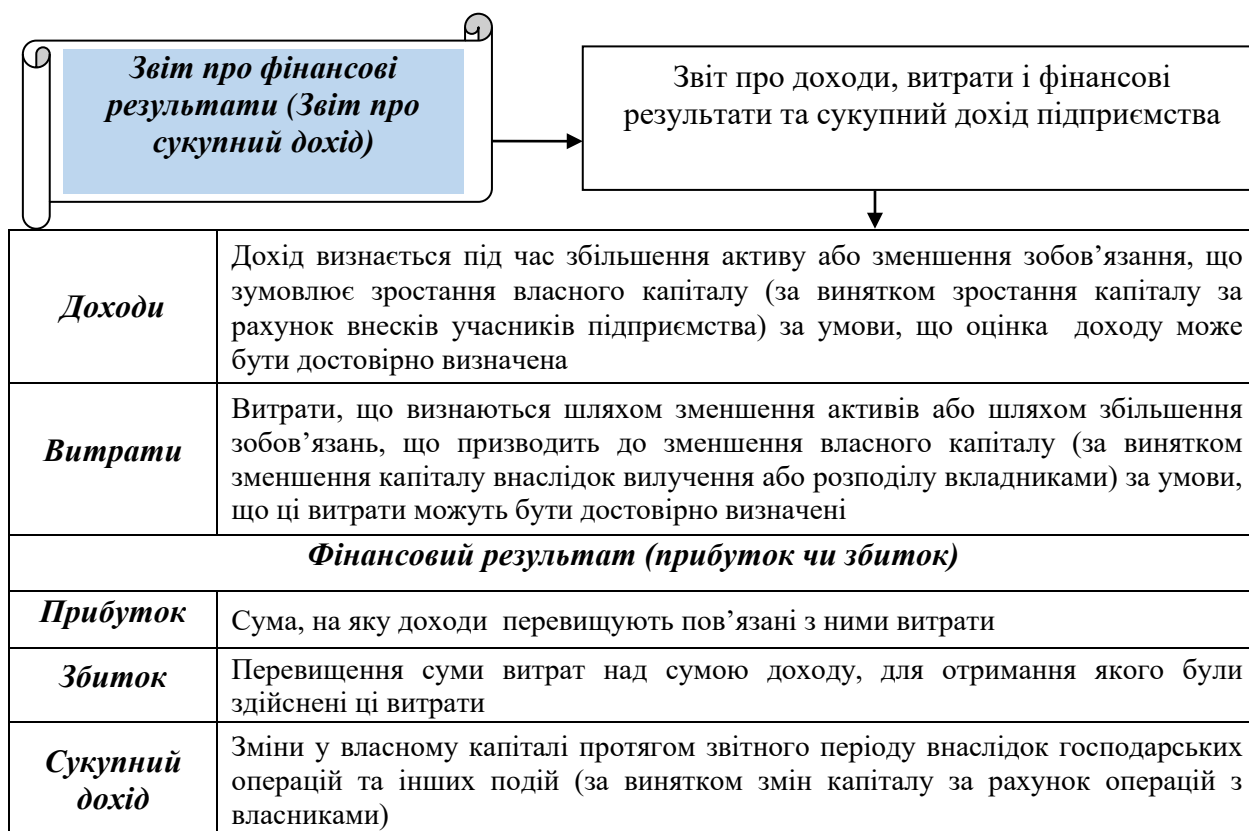
На підставі Головної книги періодично складався *Баланс*.

6.4. Основи фінансової звітності

Склад фінансової звітності підприємств

<i>Всі підприємства (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарювання та СМП)</i>	<i>Суб'єкти малого підприємництва та представництва іноземних суб'єктів господарювання</i>
Форми річної фінансової звітності	
Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1)	Баланс (форма № 1-м чи форма № 1-мс)
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2)	Звіт про фінансові результати (форма № 2-м чи форма № 2-мс)
Звіт про рух грошових коштів за прямим методом чи Звіт про рух грошових коштів за непрямим методом (форма № 3)	-
Звіт про власний капітал (форма № 4)	-
Примітки до фінансових звітів (форма № 5)	-
Інформація за сегментами (форма № 6)	
Форми квартальної фінансової звітності	
Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1)	Баланс (форма № 1-м чи форма № 1-мс)
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2)	Звіт про фінансові результати (форма № 2-м чи форма № 2-мс)

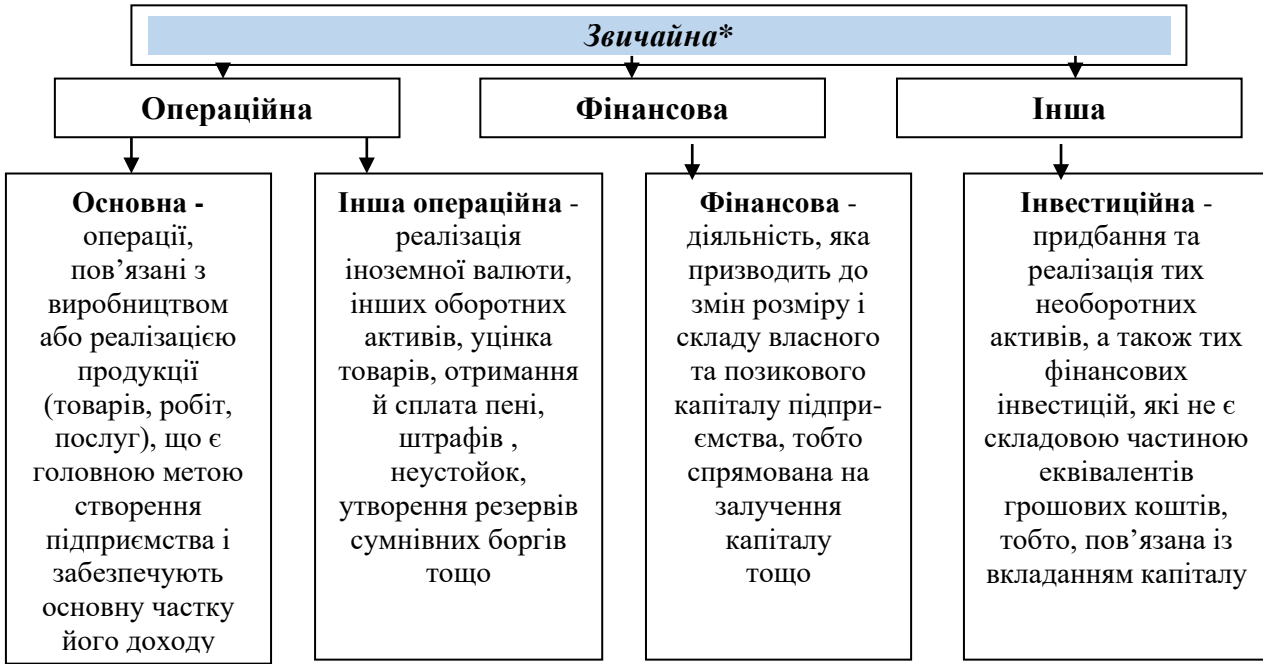

На відміну від балансу в Звіті про фінансові результати показники відображаються не на конкретну дату, а **наростаючим підсумком з початку року**.

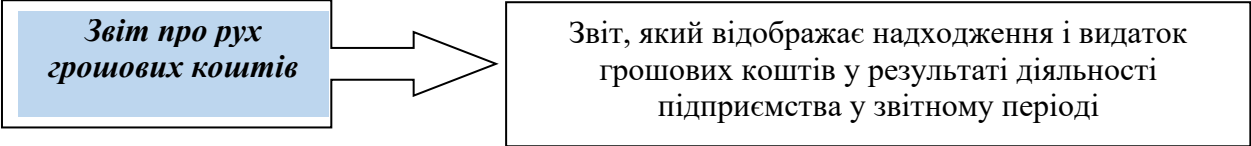

Доходи, витрати, фінансові результати у Звіті групуються за видами діяльності.

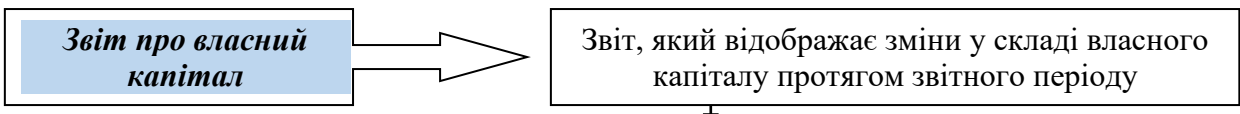
Діяльність підприємства

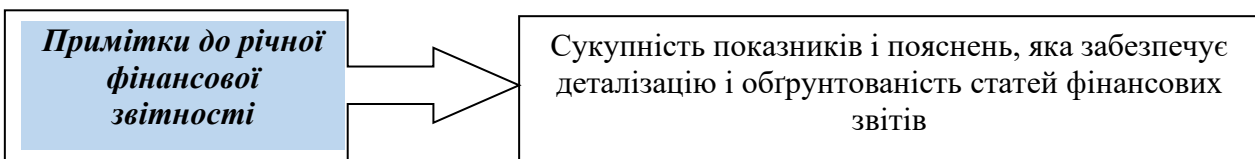
* **Звичайна діяльність** – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення

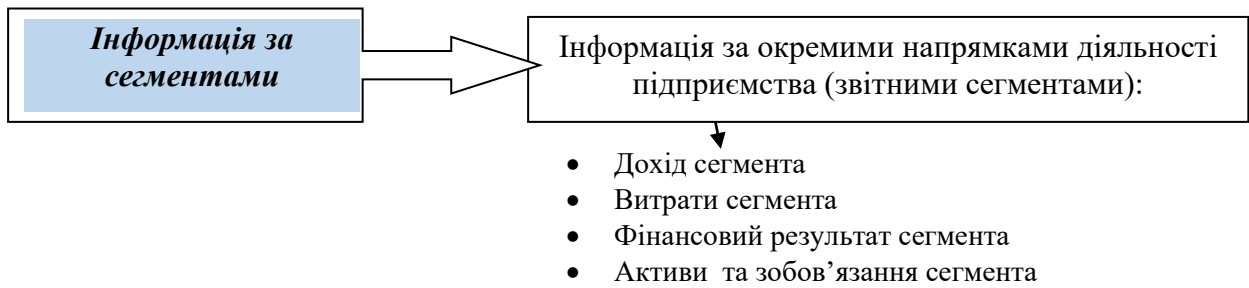

В Звіті наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності

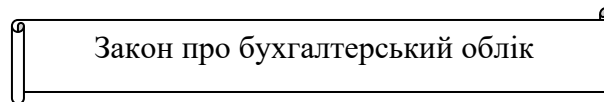

- Залишок за кожним видом власного капіталу
- Зміни за кожним видом власного капіталу
- Залишок і зміни разом по власному капіталу підприємства

6.5. Облікова політика підприємства

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його *власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи)* відповідно до законодавства і установчих документів

Власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа):

➔ несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років

➔ зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів

Головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства:

➔ організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій

➔ забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності

➔ бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства

➔ забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах

Це цікаво

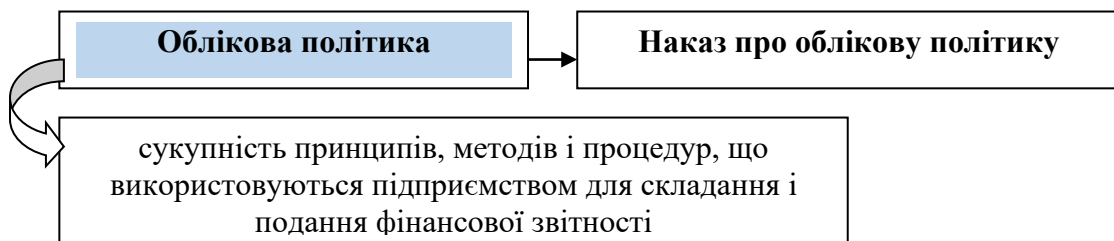
Основні положення Етичного кодексу бухгалтерів:

- професійна і моральна відповідальність за результати своєї діяльності;
- суспільний інтерес;
- належне виконання;
- чесність;
- об'єктивність і незалежність;
- конфіденційність тощо

Підприємство самостійно:

- визначає **облікову політику**;
- обирає форму бухгалтерського обліку;
- розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій;
- затверджує правила документообороту і технології обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку.

Аспекти облікової політики		
Методичний	Технічний	Організаційний
Вирішення способів: <ul style="list-style-type: none">• оцінки майна, зобов'язань,• нарахування амортизації тощо	Вибір форми бухгалтерського обліку. Розробка системи управлінського обліку	Визначення структури бухгалтерії, її взаємодії з іншими підрозділами підприємства

Контрольні питання:

1. Яка сутність облікового циклу? Які його основні етапи?
2. Яке визначення облікових реєстрів? Які способи записів в облікові реєстри?
3. Яка класифікація облікових реєстрів?
4. Які вимоги встановлені до складання та зберігання облікових реєстрів?
5. Які способи виправлення помилок в облікових реєстрах?
6. Що являє собою форма бухгалтерського обліку?
7. Які форми бухгалтерського обліку?
8. Які форми бухгалтерського обліку використовують СМП?
9. Які переваги автоматизованої форми бухгалтерського обліку?
10. До чієї компетенції належить питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві?
11. Які права має підприємство щодо організації бухгалтерського обліку?
12. Яке визначення облікової політики, які її аспекти?
13. Які форми організації обліку на підприємстві?
14. Які функції керівника щодо організації бухгалтерського обліку?
15. Які функції головного бухгалтера щодо ведення бухгалтерського обліку?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України № 436–IV від 16.01.2003 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0391-99&new=1>
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій: в ред. наказу Міністерства фінансів України № 1591 від 09.12.2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999р. № 246– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0751-99>
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. № 290 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0860-99>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. № 318 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00>
7. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>
9. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003р. № 851– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
10. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003р. № № 852-IV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/852-15>
11. Про затвердження Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>

12. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=66826&cat_id=50097
13. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 16.11.2009 р. № 1327 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=293611
14. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293623&cat_id=293536
15. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України № 720 від 15 червня 2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=296068&cat_id=285157
16. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.893.0>
17. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства: Наказу Міністерства фінансів України від 27.06.2013р. №635 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id
18. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0168-95>
19. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношувальних предметів: Наказ Міністерства статистики України від 22.05.1996 р. № 145 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.com.ua/taxes/-/!news/nnakMinstat_145.html
20. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів: Наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. № 193 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=268523
21. Про затвердження типових форм первинного обліку: Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN321.html

Основні

1. Бухгалтерський облік : підручник / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.В. Гудзь [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с.
2. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Н.С. Акімова, О.О. Говоруха, Л.О. Кирильєва, Т.О. Євлаш. Х. : ХДУХТ, 2019. 182 с.
3. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / В.Й. Плиса, З.П. Плиса. К.: Каравела, 2019. 560 с.
4. Ткаченко Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: підручн. Друге видання, доповн. і переробл. Київ : Алерта. 2020. 192 с.
5. Бухгалтерський облік: Завдання для практичних занять та самостійної роботи для студентів ОС Бакалавр необлікових спеціальностей / О.Т. Поліщук, О.О. Разборська // Методичні рекомендації. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021, 93 с.

Додаткові

1. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навчальний посібник / О.А. Лаговська, С.Ф. Легенчук, В.І. Кузь, С.В. Кучер. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 418 с.
2. Бухгалтерський облік. Розрахункова робота : навч. посіб. для студентів спеціальності 051 «Економіка» / Н.Є. Скоробогатова; КПІ ім. Ігоря Сікорського. К: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 53 с.
3. Кузь В.І. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. 2019. 224 с.
4. Плиса В.Й., Плиса З.П. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. Посіб/ В.Й. Плиса, З.П., Плиса.-Львів:ННВК «АТБ», 2017. - 200с
5. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік. 2-е вид., перероб. і доп. [текст] Навч. посіб. / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 424 с.

INTERNET-ресурси

1. www.dtkk.com.ua – Дебет Кредит. Український бухгалтерський тижневик.
2. www.minfin.gov.ua – офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України
3. www.zakon.rada.ua – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку

Номер П(С)БО	Назва НП(С)БО
1	НП(С)БО Загальні вимоги до фінансової звітності
2	НП(С)БО Консолідована фінансова звітність
6	НП(С)БО виправлення помилок і зміни у фінансових звітах
7	НП(С)БО Основні засоби
8	НП(С)БО Нематеріальні активи
9	П(С)БО Запаси
10	НП(С)БО Дебіторська заборгованість
11	НП(С)БО Зобов'язання
12	НП(С)БО Фінансові інвестиції
13	НП(С)БО Фінансові інструменти
14	НП(С)БО Оренда
15	НП(С)БО Дохід
16	НП(С)БО Витрати
17	НП(С)БО Податок на прибуток
18	НП(С)БО Будівельні контракти
19	НП(С)БО Об'єднання підприємств
21	НП(С)БО Вплив змін валютних курсів
22	НП(С)БО Вплив інфляції
23	НП(С)БО Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін
24	НП(С)БО Прибуток на акцію
25	НП(С)БО Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
26	НП(С)БО Виплати працівникам
27	НП(С)БО Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність
28	НП(С)БО Зменшення корисності активів
29	НП(С)БО Фінансова звітність за сегментами
30	НП(С)БО Біологічні активи
31	НП(С)БО Фінансові витрати
32	НП(С)БО Інвестиційна нерухомість
33	НП(С)БО Витрати на розвідку запасів корисних копалин
34	НП(С)БО Платіж на основі акцій